

AKATALPA

Şubat 2010 - Sayı 122

Aylık Şiir ve Eleştiri Dergisi

ISSN 1305 - 7685

EDEBİYATTAN KOPAN ŞİİR NEREYE

Son yıllarda şiire dikkat çekelim, onu yüceltelim, ona daha derin bir değer yükleyelim, daha saf, daha güzel şiirlerin ortaya çıkması için onu özel merceğe altına alalım derken, onun edebiyatla bağımlı seyreltik, kopardık, adeta onu edebiyatın yanında ayrı bir sanatmış gibi gördük, gösterdik.

Bu yaklaşımın şiire belki yararı da olmuştur; ama kesinlikle zararı da oldu. Şiirin ve şairin yeri edebiyattan ayrı düşünülünce, şiir ve şair iyice görülmez oldu, bütün sanat alanlarında yaratımın doğası gereği var olan egosantrizm burada büsbütün tavan yaptı.

Şiir ve şair görünmez, görülmez oldukça, şairlerin kendilerinde bir genişleme, yaptığı işi de ne olursa olsun gösterme, hatta daha büyük gösterme tutkusuna baş gösterdi.

Şairlerin kitap çıkarabilen şanslılarının yaşamöykülerinde artık sadece “şair” yazıyor, bir de aldığı ödüllerin listesi. –Daha genç şairlerin yaşamöykülerinde yer alan bir cümleyi de aşağıda verelim.

Bir başka konu; şair başına şiir dergisi çıkarmanın yanında, şehir ya da muhit başına şiir yıllığı çıkarma furyası baş gösterdi. Şiir yıllıklığı yapan şairler, nasıl ve hangi içe sindirilerle bilinmez, kendilerini kendi seçtikleri şairlerin arasında göstermekten zerre kadar sıkıntı duymadılar.

Oysa daha dün, şiir yıllıkları değil, edebiyat yıllıkları çıkardı; şair yazar sözlüklerinin her baskısının özel bir ağırlığı olurdu. Behçet Necatigil’in, Şükran Kurdakul’un sözlüklerinin yeni baskılarına kimlerin eklenip, kimlerin çıkarıldığı edebiyat dünyasında bir yankı bulurdu.

Şimdilerde genç şairlerin yaşamöykülerinde “şair”liklerinin, aldıkları tonla ödülün yanında, “şiirleri yıllıklarda yer aldı” gibi anonim bir cümle yer almaya başladı.

Kendilerini edebiyatın genelinden; öykücülerden, romancılarından, denemecilerden, eleştirmenlerden, oyun yazarlarından, incelemeci araştırmacılarından soyutlamış, ayrı yerde konumlandırmış şairlerin yalnızlıktan, kitaplarını yayımlatamaktan, çıkardıkları kitapların okunmamasından yakınmaya hakları yok gibi geliyor bana.

Biraz düşünün dilerseniz... –RD

BURSA EDEBİYAT GÜNLERİNE VE ERGUVAN BAYRAMINA NE OLDU

1996’da bin bir güçlkle Bursa Edebiyat Günlerini hayata geçirir ve devam ettirmek için adeta çırpınıırken, bunca kök salıp tutunacağını, elbette bilemezdim.

Bunların 13.’sü 2009’un 18-20 Aralık’ında Bursa’da yapıldı ve aralarında bir iki edebiyatçının da yer aldığı ama çoğunluğunu edebiyata meraklı yurttaşlarımızın oluşturduğu bu etkinlik, yerel ve ulusal basında “fetih şenliği” şeklinde sunuldu. –Allah Allah, biz de saf Bursa’nın 1326’da fethedildiğini sanıyorduk!

“Geçmiş yılların tertipçileri” olarak bizim payımıza düşen değerlendirmeye de, “densizlik” oldu. İlgili köşe yazısının altına şu şerhi düştüm ben de:

Yıllar önce Bursa Edebiyat Günlerine öncülük yaptığım için herhalde utanmamı bekliyorsunuz benden. Bu utanç (Devamı 16. sayfada)

Hüseyin PEKER

HOŞGELDİN ŞİİRİ

Abdurrahman ve İlkay için

postallarından zor taşınan kumları üstüme atma
başucumdaki yastığa at, kirlenmiş günlerle
hep aynı hedefi gösterdin kuru meydanlara
mahşeridir ceset torbalarının
ayrılık korkusu taşıyan yağmurlara
kendini fark ettin, palaskanı bırak da gel
hep başkaları ölüyor uğruna
mendil kadar bahçeni onar da gel
seni anıp durayım, sokağa çıktığımda

rütbeni sök de gel, yalnızların kömürüne bırak da
sahte ışıktaymışım, sen ki bensen böyle günlerde
kulaç attıkça ısınıyorum dostum
yontu bitmedi, savaş da gel başrolde

salıncağa yatırdım şu geçirdiğimiz altı ayı
kör ışıktaymışım, taşlı denizlerde susayarak
özledim kirpik uçlarıma çekilmiş seni
bir yudum içtiğim halde
üç kez hasret çekiyorum elimdeki tespihten
fırlat da gel kamaştığım gözleri
birikmiş kumlarla çıkart göğsünden
hiç yara almadan geçirdiğin günleri

gece görüşü var, işaret fişekleri
gelenler yolda, benden mi?
kalan satırlar, ucu daralmış ıslık sevinçleri
üst üste nöbet tutuyorum akşam vakti
namluyu temizledin mi? ya göğsündeki gizli cepleri
içinde anahtarlar, saklı notlar, azalan günlerin her biri
içtime var dostlar, tekmi dik verelim birbirimize
tuz, biber ve şarap beklerken odamın köşesinde
çıkart üstünde leke tutmayan kumaştan
haki mendillerle kuşatılmış
öğrendiğin tüfek temizliğini

Adnan Algın, Yusuf Alper, Suat Kemal Angı, Gökhan Arslan, İsmail Aslan, İlkay Aşık, Melek Avcı, Sevil Avşar, Arzu K. Ayçiçek, A. Adnan Azar, İsmail Mert Başat, Turgut Baygın, Ömer Berdibek, Ahmet Cemil, Arda Cevahir, Mehmet Çakır, Müslim Çelik, Ersun Çıplak, Ramis Dara, Deniz Dengiz, Refik Durbaş, Veli Dündükcü, Gültekin Emre, Mehmet Erikli, Seda Eriş, Osman Serhat Erkekli, Mustafa Eroğlu, Metin Findıkcı, Kemal Gündüzalp, Yaşar Güneş, küçük İskender, Muzaffer Kale, Muammer Karadaş, Yelda Karataş, Hüseyin Cahit Kerse, Dünya Mikhail (Çev. Oğuz Gemalmaz), Cihan Oğuz, Faize Özdemirciler, Fergun Özelli, Tolga Özen, Acem Özler, Hüseyin Peker, Tamer Sağır, Muharrem Sönmez, Ahmet Telli, Uluer Oksal Tiryaki, Mehmet Mümtaz Tuzcu, Hayriye Ünal, Ece Ürkmez, Bilgin Yarıkkaya, Ali Galip Yener.

ŞİİRİN KÖKLERİNE YOLCULUKLAR (14)

İsmail Mert BAŞAT

Yolculuk Tutanağı (02)

1. İlksel dünyada insan, niceliği ne olursa olsun topluluk halinde görünmüş; bütün varlıkların canlı ve birbirlerinin geçişli uzantıları olan *öznel*er halinde kabul edildiği, doğa-insan yarılımasının bulunmadığı bir kozmogoninin parçası, bir eş-katılımcısı olarak var olmuştur.

2. Varlığın temelinde enerji ve onun ifadesi ve etkileşimsel-dili olan devinim vardır. İlksel insanın, devinimini ivmeleyen üç temel itki (beslenme-varlığını koruma-üreme) ve kendi beden plastiği ile ona içkin, etkileşimli ritimlerinden başka bir özsel hazinesi yoktur.

3. Şiirin kökleri, *Şiirsel Yaşam* diye de adlandırılan ilksel dünyaya uzanmaktadır. Bu kökler, imgelemsel çevrimlemenin başat olduğu ilksel / duysal ve tasarımsal düşüncenin ve onu ifade etmenin doğal formlarının örgülenişleridir. Örgüleniş, insanın evrimleşmesi ve evrimleşirken örgütlenmesi demektir; onun da kaynağında, insanın ve tüm varlıkların birbirleriyle etkileşimler ağı bulunmaktadır. Ki bu, aynı zamanda *tarih* demektir: olayların anlatısı olarak tarih değil, ilişkiler ve etkileşimlerin dinamik ağ'lanması olarak tarih.

4. İlişki ve etkileşim, insanın tüm diğer varlıklarla olan ve tayfi çok geniş bir açılım gösteren *karşılaşmalar*'ının bulunmasına gereksinir. Farklı nesnelere ve aynı nesne ile farklı farklı karşılaşmalarda, nesnelere dair ve duyu organları aracılığıyla algılanan nesne-im'ler, insanın üç temel itkisi adına kurulmaya başlayan *tanıma*'ların yolunu açmaktadır (Tanıma, evrenin şifrelerini çözmeye girişmek ve her tanımayı, öyküsünü de kendinde taşıyan bir ad içinde tercüme ederek, kodlamak demektir. Bunun ilksel dünyadaki tekniği, üslubu ve formu, şiirsel düşünme ve şiirsel dildir). Nesnelere karşılaşma sıklıkları ve im'in etkileycilik biçimi, kimi im'lerin belirginleşerek iz'lere dönüşmesiyle sonuçlanacaktır. Bir nesne ile olan ilişkiler sürecinin herhangi bir momentindeki im ve iz'lere dayalı bir tanıma, görece olarak bir öncekinden daha gelişkin bir tanıma olsa da, o momentin mutlağı olarak hep yanılsamalı, boşluklu ve eksik bir tanımadır. Ama her tanıma, o nesneye dönük bir *bilgi* ve *ad*'landırma demektir.

5. Her yeni *bilgi*, yeni bir tasarımın uç vermeye dönük filizidir. Ama *ad*'landırma, bilginin sabitlemesi ve belleksel malzeme olarak stoklanmasıdır (ki, adına sahip olmak, o nesneye / tözüne de sahip olmak ile bir ve aynı şey demek olmaya dönüşebilecektir). İşlenmemiş (ham) belleksel bilgi, aynı nesne ile ya da benzeşen bir özellik gösteren bir başka nesne ile yeni bir karşılaşmada, çağrışım yoluyla huzura gelen bilgidir. Bu, tam da *imge*'nin belirdiği kapıdır: imge-ad olarak ilksel imge; nesnenin ne izdüşümünün, ne de gölgesinin karşılığı olmak zorunluluğu taşımayan, etkileşimlerden (karşılaşmalardaki devinimsel / eylemsel ilişkilerden doğan o kaypak-değişken imlerden ve kalıcı kılınmış izlerden) derlenmiş, eylemliliği kolaylayan bir bilgi-paketidir.

Öyleyse ilksel imge, nesnelere ile ilişkiler bağlamında algılanmış bulunan özellikler aracılığıyla kurulan, bilinmeyenin bilinire dönüştürüldüğü, boşluğun adlandırıldığı bir tanımanın karşılığıdır. Anlaşılmıştır ki ilksel imge / imge-ad, aynı zamanda içinde bulunan topluluk tarafından da benimsenerek ortak-toplumsal bir kabul kazandıkça, yalnız belleksel olarak değil, toplumsal olarak da sabitlemiş bir kalıcılığa doğru

kaymaktadır. Ne ki tanıma, eksik ve yanılsamalı bir tanıma olduğu sürece boşluk, alttan alta kıpırdayacak ve hâlâ bilinmez kalanın gizimine / esrarına bürünerek kendini duyuracaktır. Bu noktada, imajinasyon sürecinin sonunda paketlenmiş bilgiyi sahiplenip-sabitlenmekte direnen bellek ile, nesnelere yeni yeni karşılaşmaların hareketliliği içinde doğan çelişki ve boşlukları kapatmaya çalışan imgelem etkinliği arasında doğan gerilim, yine imgelem etkinliği içinde ve daha zengin zihinsel malzemeler aracılığıyla kurulan *fantazmalar* sayesinde aşılabilir, görünür hale gelen boşluklar zihinsel / şiirsel bir hakikat ile doldurulabilecektir. Bu başkaca malzemeler ve onlara yaslanan imgelem etkinlikleri arasında düşlem parçaları, daha farklı nesnelere üreyip-uçuşan im'ler, analogiler, anlama / anlamlandırma konusundaki farklı çabaların bileşkeleri, tasarımsal süreçler, bir şeyi başka bir şey üzerinden gösterebilme arayışı, indirgeme ve soyutlama denemeleri, beden kimyasının dalgalanmaları ile, toplumsal alandaki ideolojik algı prizmasının kırınım ve burkmaları kayda geçirilebilir. İmajinasyon ile fantazma işbirliğinde kurulan bu yeni tanım ("tanıma"), aynı zamanda eskisinden farklılaşmış yeni bir imgedir; nesne ötelenirken, kurulan zihinsel hakikatin içinde nesne daha iyi kavranmakta ve huzura daha yetkin bir görünürlük ve gösterilebilirlik içinde getirilebilmektedir.

6. Öyleyse ilksel dünyanın *imgelemsel düşünme*'si, "imgelerle düşünmek"ten daha fazlasıdır; ve şiirsel düşünme, hem şiirsel iletişim dilinin (ki, sonunda imge-ad'lardan, ad-sözcüklere / simgelere dönüşerek, ardışık dile doğru gidişin), hem de düşüncenin (formunu zihinsel diyalektiğin tümlüğünde bulacak olan analizleyen, sentezleyen ve kavramlaştırmaya yönelik düşünceye doğru gidişin) kapılarını çekiçleyip ışık düşürmeye yönelik bir fail olarak kayda alınmalıdır.

7. Öyleyse şiir sihir-büyü, kehanet, ilkel dinlerin ritüelleri, av ritüelleri, nakaratlı sözler ve çalışma şarkıları vb olgulardan köklenmemiştir; boyattıkça onlarla (da) beslense bile, onlara önseldir.

8. "Varlığın esrarının, varlığın apaçıklığını aşması" karşısında, varlıklarla karşılaşmanın çoğulluğu ve sürekliliği, zihinselliğe bir nesne ile ilgili *mevcut* bilgi paketinden çok daha fazla kullanılabilir malzeme sağlar. Bu malzeme genellikle toplumsal-ideolojik prizmanın, sonuçta da ortak algılamının burkmasına maruz kalmıştır ama aynı zamanda farklı boyutlar ve renkler kazanarak da zenginleşmiştir.

9. Bu renklenme ve çoğullaşma ise, nesne-imgeden, zihinsel-imgeye geçişi olanaklı kılmıştır. Aynı zamanda hareketin dili (hem bedeninin dili, hem de nesnelere ilişkisel dili), şiirsel düşünmeyi ve şiirsel dili imgenin dışında beslemeye koyulacaktır. Böylece bir yandan ritim ve görsellik boyutunda zenginleştirme sağlanırken, bir yandan da alegorik ve metaforik ifadelerin yolları açılmaktadır. Çünkü aşikâr olan nesne, o nesnenin "tanınma"sında boşluk bırakmayan bir "doluluk"tan ibaret demektir: doluluk, çevrimleme ve dolaylımalara gereksinmez. İlksel düşünce ise, boşlukları adlandırmanın peşinde olduğundan, bir şeyi başka şeylerle ilişkilendirilmişlikler içinde anlamının ve gösterebilmenin, boşluklar üzerinden görünebilir kılmanın peşine düşer. Şiirsel düşüncenin, aşikâr olanla bir ilişkisi yoktur; aşikâr olmayanın kısaca lanıp zapt edilmesi çabaları ise, doğrudan, düşüncenin gelişmesine tırmıklar atar ve onu kışkırtır.

10. Zihinsel malzemedeki zenginleşme, özellikle metafor ve zihinsel imge kurma olanaklarını geliştirirken, malzemenin çoğalması ve im-iz birikiminin aşırılığı da olumsuz yönde çalışır. Nebulamsı bir karmaşa karşısında zihinsel akışlar, bunları karşılaştırma-benzeştirme-ayrıştırma pratikleri içinde kümelenme, sıkıştırma, indirgeme / soyutlama ve sinkretizm

GELDİ

Rüzgârın adımlarıyla geldi

Karanlığı soyundu
aydınlığı giyindi geldi

Yalnızlığı soyundu
hüznü giyindi geldi

Gurbeti soyundu
sılayı giyindi geldi

Niye, niçin, kime geldi?

/ konturlama yollarını zorlarlar. Bu yoldan sağlanan bağlamalar, anlamların belireceği bağlamların örgülenişini de başlatır.

11. Öyleyse imge, ilksel imge olarak bir tanımın adı olmaktan, anlamlandırma olanaklarının bir anahtarına dönüşmektedir. Bunun başka bir perspektifteki ifadesi, öznenin bilinmezlikler dünyasına imgeler aracılığıyla tutunabilmiş olması ve bu tutunmayı genişleyen ve derinleşen anlamlı bağlanışlara dönüştürebilmiş bulunmasıdır.

12. Şiirsel düşüncenin nesneyi, *o* olan, ama *o* olmayan üzerinden aşması, nesnenin kendini ele vermezliğinin yarattığı ihlale karşı ihlaldir. Bu ise aşılamayana karşı konumlanmış, bilinmeyene doğru atak, tasarım, beden bir parçasına ve uzantısına dönüşen aletlerin ortaya konuluşunda üreyen teknik ve sorgulama gibi, bugünkü bilimsel düşüncenin özgürleştirici karakteristiğinin de köklerini vermiştir. Nesnelere (tüm diğer insanlar dahil, canlı-cansız tüm varlıklar) ile duyu ve algının sınır kapılarında başlayan çocuksu, ürkü ve sevgi dolu karşılaşmalar, giderek nesne ile, insanın *kendilik* olarak zenginleşen mevcudunun kapışmasına dönüşmüştür. Ki, bu kapışma *ben*’i, ‘kendilik’ten öteye taşıracaktır.

13. Yolculuklarımızın şimdiye kadar olan süreçlerinden, dünün ve bugünün şairlerinin, ilksel dünyanın şiirsel düşüncesinin ve dilinin birinci dereceden mirasçıları oldukları görülmektedir.

14. Anlaşılmaktadır ki şairler, yaşamın zik-zaklar çizerek, çatallanarak, kimi zaman kendi üzerine kapanarak, kimileyin gürlük içinde fişkirarak sürekli form değiştiren, ama son kertede genişleyen *sınırlarında* konumlandıkları ve sınırlardaki bu konumlarını koruyabildikleri sürece bu ışıltılı ve doğurgan potansiyeli, bu mirası tüketmek yerine, onu taşıyıp-büyütebilmişlerdir.

15. Yine anlaşılmaktadır ki şiirin “amacı kendinde” oluşunun anlamı, pek çok varlık türü gibi topluluksal / toplumsal bir varlık olan insanın bütün varlıklarla ortaklaşalık içinde, üreterek, sevişerek, coşarak, sevip-esirgeyerek, dayanışarak ve diklenerek var olması amacının ve bu yolda tüm başına gelenlerin dışında kalınarak anlaşılamaz.

*

“Ritim”den başlayarak sürece yeni yolculuklarda, (her ay olmasa da) yeniden buluşmak üzere.

AŞIRI AŞK

bugün + 35 spalarla doluysa çantam
senle ne ilgisi var diyebiliriz
nasılsa hiç sevişmeyeceğiz ve senin

bir muharrik gücü kazanıyor gözlerin
belki sadece öyle boş bakıyorsun herkes kadar hızlı giden
[biri ölüme]

belki sadece bir ölü
ama ben buradan ileriye sıçrayabilirim ve senle

hiç binmeyeceğiz doğuya doğru karda bir trene
bilerek bunu burada oturmuş şiirler okuyorum senden
[kendime]

yazdığın her sözcük bir kırbaç darbesi
aşk elde değilse çekilecek demektir ve senden

düşen kalem zaten çizmişmiş beni
o kadar benimmişsin dalmışız hikâyenin ortasından
ahbaplığa vurulan şiire saklanarak öleyazmak ne bildim
beş saniye ve yerdeyim rodeo bitti

ve seni

bir daha hiç görmeyeceğimi
bilsem bile bir kere...

telefon edeceğim kulübenin camına yaslanarak
ellerim el boynum boyun olacak dudağım dudak
yazdığım parmaklarım sözlerim kadar gerçek
dokunacak gerçek sakal sendeki üç günlük gerçek bendeki
kol bacak saçlar yine kısa ve jölelenmiş olacak

üstümdekileri sorarsan

balıkçı kazak -kıştır- etek severim çizmeyle arasında dört
[parmak]

mesafe iyidir aşk değilse
telefonun çalmıyorsa o sensindir bil kimse ateş yak
mayacak bir dağda isyan çıkarmayacak bir köle daha azad
-bir kez olan bir daha asla olmayacak-
masadaki adam bir kez kalktı mı yüzüne iyice bak hiç
[unutmayasın diye bak]
seni aptal! bir daha sıkılmayacak aşırı aşk

şimdi uyumaya gidiyorum kuşlar uyandı
eti uyutup hayvanları sağlam bağlarım
“ben istesem pusu bile kurarım”

Ahmet Adnan AZAR

GİDEMEMEK

bir

82 İstanbul'unun bir bahar akşamı, şimdi yerinde yeller esmekte olan 'denizüstü' Şadırvan'ın barına uğramadan önce, Ziya Öztan'la Bebek Polis Karakolu'nun karşısındaki Türkü Kitabevi'nden (ki Aslı Altan'ın annesiydi sahibesi) Edip Cansever'in Bezik Oynayan Kadınlar'ını yürek çarpıntılılarıyla satın aldığımı, bir zaman sonra Edip Cansever'in Bar'a girip arkadaki masalardan birine oturduğunu göreyerek kitabı sakladığımı, bütün bunları yüzünde bir gülümseyişle seyreden Ziya Öztan'ın, arkamdan neredeyse iterek, kendi tanışmadığı halde beni Edip Bey'le tanıştırdığını, Edip Bey'in "Ee be sen şairsin!" diyerek beni masasına zorla oturttüğünü, kitabımı imzalayıp tarih atmadığımı, ilerleyen saatlerde Tomris ve Turgut Uyar'la, o sırada henüz Ankara'yı terk etmemiş olan sevgili Füsün Akatlı'nın masaya dahil oluşlarını, Tomris'in yeni kitabı Yaz Düşleri/Düş Kışları'na (ki o kitap da aynı yayınevinden, ADA'dandır) içten övgüler düzdüğümü, Ziya Öztan'ın bütün gece boyunca bu muhteşem muhabbete uzaktan ve imrenerek baktığını, sonra sonra Edip Bey'le başta Kaptan ve Antik meyhaneleri olmak üzere Boğaz'ın bütün ikindi sularında birlikte yol aldığımızı, 'yeterince' içmediğim için bana hep bozulduğunu ve sonra ölüm haberini Çiçek Bar'da otururken alıp Onat Kutlar'la paylaştığımı, Ankara'ya, Sedat Ergin'e telefon ederek 'haber'dar olmasını istediğimi unutmamışım. Edip Cansever'in öldüğünü unutmamışım.

iki

83 İstanbul'unun grilerli kışında, Tomris Uyar'la 'kısmen ısmarlama' ve 'balerina'lı bir film hikâyesi üstünde çalıştığımız günlerde, herhangi bir akşamüstü, otel odamdan, çıkmaza giren her şeyden, çığırkanlardan, tabelalardan, şemsiyeli telaşlardan sıyrılıp Tomris'le Turgut'un La Martine Caddesi'ndeki evlerine uğradığımı, koltuğundan bakan Turgut Uyar'ı, pencere pervazındaki kediyi, hiç boşalmayan ve fakat dolmayan votka kadehini, salonu sarıp sarmalayan ıssız/sarı ışığı, sessizliğin bana bakan yüzünü, sigara küllüklerini, daktiloyu, Turgut Bey'in "İstemiyorum, kusursuz hiç bir şey!.." deyişini, avucumdaki çay bardağının ince belini unutmamışım. Turgut Uyar'ın, Tomris Uyar'ın öldüğünü unutmamışım.

üç

76'nın bir Bodrum yaz akşamında, Göktepe'deki antik tiyatronun kazı/restorasyon çalışmalarından İskele Meydanı'na inip, Raşit'in Kahvesi'nde her zamanki yorgunluk çayımı yudumlarken, bakışlarımı Politika gazetesinde haftada bir yazan Fethi Naci'nin 'son' yazısından aldığım, yanımdaki iskemlede Fethi Naci'yi gördüğümü ama onunla tanışmadığımı, çekindiğimi, çok sonra çok yerde yine karşılaşmış konuşmadığımı, Gerçek Yayınevi'ni, 'Yüz Soru'ların bende saklı olduğunu unutmamışım. Fethi Naci ölmüş, unutmamışım.

dört

79'un Ankarakışından, genzimdeki kükürt yangınından ve ölüm duygusundan kaçıp Bodrum'da bir pansiyona sığındığımı, Barlar Sokağı'nda Orhan Ağbi'nin meyhanesinde bir akşamüstü süresince oturduğumu, masanın üzerinde İlhan Berk'in

0.2

aşk yarım or'da
or'da gölgelerin örttüğü
sağır sokakta

adaşım hakan arkadaşım

ne sözüm kaldı
ne çam ağacım beni katan
hayata

0.3

sesim
ses
ler
'çinde

Atlas'ının olduğunu, akşamın sonunda İlhan Berk'in oğlu Ahmet'le geldiğini, Atlas'ı anında yok ettiğimi, gece boyunca konuşmalarına kulak kabarttığımı, ama "Merhaba" bile diyemeyerek kalkıp sıvıştığımı, çok sonra artık çok büyümüş bir adam olarak Ankara'da tanışıp ayaküstü bir şeyler konuştuğumuzu, ona kitaplarımdan gönderdiğimi, ondan 'Mehmet Taner eliyle...' bir mektup aldığımı, yıldönümünü unuttuğumu unutmamışım. İlhan Berk'in öldüğünü unutmamışım.

beş

Siyah/beyaz bir Ankara kışında, ODTÜ'lü bir öğrenci olarak eski okulum DTCF'nin polis denetimli kapısından girerken, o aralar yanımdan ayırmadığım Metin Altıok'un ilk iki kitabı Gezgin ve Yerleşik Yabancı kitaplarının, o dönem çok yaygın olan birer 'broşür' olduğu iddialarından hiç ödün vermeyen polisçe, okulun bir odasında dört-beş saat süreyle yaşattırılan 'küçük gözaltı'yı, yine ceplerimde bulunan karanfil tohumlarının da Metin Altıok'a ait olduğunu itiraf ettiğimi, 'gözaltı'nın hemen ardından Toplum Kitabevi'nde bulduğum Metin Ağbi'ye "Bari imzala şu kitapları..." dediğimi, çok sonra Bilkent'te gördüğümüzde onun "Yazsan ya bunu..." dediğini, ama daha sonra da, Hüseyin Atabaş ve Ali Cengizkan'la birlikte, naaşının arkasında taşınmış diye bütün şiirini küçük pankartlara böldüğümüzü, onu "ah kavaklar"la Karşıyaka'ya gömdüğümüzü unutmamışım.

altı

82'nin karlı bir Eskişehir'inde, Yeni Türkü'nün yeni şairleri olarak küçük bir kitabevinde çok kitap imzalayarak sevindirip olup kendimizi pek önemsemediğimizi, 'akşamına' Haydar'ın (Haydar Ergülen) baba evinde, güzel anne, güzel kardeşlikler ve arkadaşlarla nefis yemekler yediğimizi, sobanın başında şiirlerle mayıştırdığımızı, sonra sabun kokuşlu uykulara daldığımızı ve sonra sabaha karşı ıssızlığının sokaklarına baktığımı unutmamışım. Eskişehir'i unutmamışım.

Faize ÖZDEMİRCİLER

RAYİHA

denizlerin kardeş olduğu kıyılar gördüm
akşama kadar sefa süren mor sabahlarda
çocukluğumun ikinci dili hışırtılı bir şarkı gibi
kanayan kanatlarıyla kondu radyoya
haris'in hüznüyle açılıp kapanan kalın dudakları bir
muammer'in göz göre göre düştüğü sevdalar iki...

serçelerin tempo tuttuğu tahta masa görse tanımaz bizi şimdi
iki gittik, bir döndük, ikimiz orada kaybettik birimizi
aşk kısa, nefret uzun, ayrılık kederle sulanan çorak bahçe...
korkusuz bir koku muydu şiir yurdundan uzakta
kokusuz bir korku mu yoksa
konuş feslikan! susma rose mary, söyle!

ada'nın genlerine müdahale eden şehir şuramda
sinir uçlarımı kaybettiğim hazin muharebe buramda...
üzülmüyorum... üzülmüyorum hiç
çünkü kokuların rengi varsa, hatıraların da kokuları var
çünkü yurttaki ko(r)kudur şiir, cihanda bir ceset rayiha...

Muammer KARADAŞ

KARŞİÜTOPYA

Alkol şişesinde açan gül tavrı benimki,
Yitik arkadaş kıvamı, esrik yani, boynu bükük
Yüreğime dadandım bu ara kıymık kıymık
Upuzun karanlık bir tüneldeyim de
Arkadaş arıyorum kendimden, ama yokum orada
Kendimi vura vura kara çalılara
Çok derin bir kuyudan dan dan dan
Duyuyorum aslında nefesini kat kat çıkınlarda
Karga mı desem kuzgun mu aşırı dalgınım bu ara
O kadar gizli neyi arıyorum ki hâlâ sokak sokak

Başka bir soydanım bilesiniz, son kez buradayım
Şarapçı köyün garip bekçisi nereye gideceğim
Gizli olan yüreğim yani, kupa papazı sabaha yakın
Kum fırtınaları işlemişim kanaviçelere çöl demişim çöl
Siz beni anlıyorsunuz hiçbir yoruma gerek kalmadan
Siz beni ne anlıyorsunuz hiç uçurumla tanışmadan
Ne anlıyorsunuz beni neyle anlıyorsunuz ve nece
Peki. Peki ben niye anlamıyorum kendimi
Dört yapraklı yonca gibi dan dan dan
Bir mucizeyim umutsuz bir kızca bulunmayı uman
(İki kahve arası şarap molası bulsun isterim)

Verdiklerimi geri istiyorum ağaçtan, kuştan
Yoksuldan istiyorum, ezilmişten, mahkûmdan
Neyim varsa yoğunmdan verdiğim bir bir geri
Neydi ki varım bir parça naylon ip, bir kırık testi boş
Bir kalp ki yitirmiş kıblesini poyrazda unutulmuş
Ben başka bir soydanım bilesiniz, bir daha gelmeyecek

Saniyorum

M. Mümtaz TUZCU

GÜLAĞRI

Görk katında gözaltı
Gül katıldı sırçaya
Erişim kuşatıldı

Dinç yosma! Kunt alınlar kopuşurdu altında
Aygır gönü, ak ibrişim, neyi seçtiyse deri
Ama o inceüryan yüzünü yormuş bize
Yay kaşında can arık, sanem şavkımış teri

Bir yüz sıyrıldı camdan, bir oyuk parmak izi
Yapış yapış bir sızı, şu cinnet çağrısına
Yağrını silkim silkim, çıvgın çalmış çeyizi
Gülağrı ağır ağırmış sığının sağrısına

Boranlarla ödenmiş yıldırım siperleri
Şimdi kökten kalkıyor sakrayan omuzlarda
Aşılmaz bir şaşkınlık kavislemiş sırtına
Karnındaki fırtına kan kıtıyor genizde

Fergun ÖZELLİ

SENDEN SONRA

Sessizliğin ince arkadaşı, *Ali Rıza Ertan'a*

yağmurlarla gelirdin

gözlerin çocuk yüzlerinden derilmiş gülücük
ya da evrene şehvetlenmiş öpücük gibiydi

şimşekler filizlenirdi narin bedeninden
tanrılar, insanlık öğrenirdi

yağmurlarla gelirdin

dudağında, tahrip gücü yüksek nikotin bombası
cebinde, kakhaha sever kuşların hürriyet notaları

ah! bu kadar ani gitmeseydin keşke gelincik tarlasına
keşke görebilseydin güzelim papatyaları

dünya, müthiş yakışıklıydı

Ömer BERDİBEK

YELKOVAN İLE AKREP

pazar günü
balkonsuz bir ev aldım pazardan
balkonsuz bir evim var artık
yediden pazar çıkarsa
diğer günler altı
altı günde yaratılan dünyanın
yedinci gününde
bir akrep aldım
yelkovanı zehirli.

tanrının istirahat günü
uzadı ömrüme
akrebi öptüm
dudaklarım çürüdü
dilimin sırası değil
şimdi yuttum.

ŞİİRDE GELENEĞİN KÜLTÜR POLİTİKALARI İLE İLİŞKİSİ ÜZERİNE

Ali Galip YENER

Kısa bir denemede şiirde gelenek sorununun kültür politikalarıyla ilişkisinin çözülmesi konusunu derinliğine ele almak elbette imkânsızdır. Okuduğunuz yazıda kısa alıntılara yer veren bir özet sunmak amaçlanmıştır.

Denemeci Walter Benjamin'in geçmiş-gelecek beraberliğini nasıl bir arada tutmaya çalıştığına ilişkin bir alıntı ile yola çıkalım: "Temelde Benjamin bir hatırlatıcıdır. Hiçbir modern duyarlılık haksız yere unutulmakta olanın skandalına karşı böylesi canlı bir mücadeleye girmemiştir. Hiç kimse yıkılmakta olan geçmişi toparlayıp, parçaları bir araya getirip onu haklı gösteren gelecek kıpırtılarının ayrılmaz bir parçası olarak tanımlamaya, geçmiş geleceğe katmaya bu kadar canla başla uğraşmamıştır." (B. F. Dellaloğlu'nun derlediği *Benjamin* kitabında yer alan G. Steiner'in ifadesi, Say yay. 2005, s. 32) Şiirde gelenek konusuna değinirken, ilerleme düşüncesini hatırlatıcılık (geçmiş) çerçevesinde eleştirme gereğini akılda tutmakta yarar vardır.

Dellaloğlu'nun konuyla ilgili bir sorusu, felsefeciler kadar şairlerin de, şiir üretiminin gelenekle hesaplaşması bağlamında işlerini iyi yapmaya çalışırken kendilerine sormaları gereken temel bir sorudur: "Modernleşme, ilerleme, teknoloji, fordizm şeklinde özetlenebilecek ve bizi faşizm, denetim, baskı ve zulme götüren bir trene mi bineceğiz, yoksa kalitesinden emin olduğumuz bazı değerler çerçevesinde daha az lüks, ama daha güvenli ve ahlâklı bir hayatı mı tercih edeceğiz." (*Benjamin*, s. 40) Öyleyse gelenekle hesaplaşma bağlamında şairin seçimi, etik ve estetik olan kategorilerinden bağımlıdır.

Ahmet Oktay, şiirin güncel sorunlarına bakarken: "Küresel kapitalizm imgeler alanını, yani sanatsal alanı da sömürgeleştirmiş bulunuyor. Ama şiiri hâlâ sömürgeleştiremedi ve pazar ekonomisine eklemelendiremedi. Magazin edebiyat basını şiiri manşet yapamıyor ve ayağa düşüremiyor. Nietzsche 'çekikle felsefe yapmaktan' söz etmişti. Şair de hâlâ çekikle yazmayı sürdürebiliyor. Yahya Kemal 'Mısra haysiyetimidir' demişti. Sözcüğü çekiç gibi kullanabilen şair, haysiyetini de kurtarabilir." diye yazar. (A. Oktay, *İmkânsız Poetika*, Alkım yay. 2004, s. 11)

Çizilen çerçevede Oktay, şiir-gelenek (edebiyatın mirası olarak gelenek) ilişkisine hangi gözle baktığının ipuçlarını sergiler "Siyaset ve Siyaset Dışı" adlı, "Günümüz Şiiri Üzerine Kenar Çıkmaları" alt başlıklı kapsamlı denemede. Yazar, sol entelijansiyanın 1980 askeri darbesinden sonra yaşanan travmaya cevaben "(...) geçmişte unutturulmuş ya da unutulmuş olanı canlandırmaya, işlevsel kılmaya çalışırken, sanki nostaljiyi doğrudan doğruya sıkı düzenin karşısında bir kurtuluş alanı olarak kurgulama isteğinde" olduğunu öne sürer. (s. 106) Yazara göre "İslâmcı Şiir" kendi ideolojik / kültürel referans bölgesini zaten tahkim ettiği için sorun temelde sol'un sorunudur.

Özellikle 12 Eylül 1980 cunta döneminden sonra önu tamamen açılan İslamcı şiir ve genel olarak şiirdeki mistik-metafizik eğilimler, hem şiirin gelenekle ilişkisinin yeniden değerlendirilmesine yol açmış; hem de eleştiri türünde solcu şairlerin zemin yitirmeleri için sistemli çabaların ivme kazanmasını kolaylaştırmıştır. Türk şiirinde İkinci Yeni Hareketi'nin açtığı poetik arka, hareketin önemli temsilcilerinden sadece Sezai Karakoç'un gelenekle sağlıklı bir ilişki kurduğu; diğer şairlerin konuyu ilkesel düzeyde ele aldıkları, örneğin Turgut Uyar'ın ilkesel anlamda gelenek varlığını kabul ettiği, birikimi yok saymadığı, gelenek karşıtı bir

tutum almadığı İslamcı şiirden ve onunla ilişkili politiklardan beslenen eleştiride sıkça dile getirilmiş bir konudur.. (Alaattin Karaca, *İkinci Yeni Poetikası*, Hece yay. 2005, s. 439) Karaca, Cemal Süreya'nın "Oysa bizim şiirimiz geleceğe dayanmak da isteseydi türlü nedenlerle onun parmaklarının arasından kayıp gittiğini görecekti." şeklinde yazdığı cümlelerin "(...) hem Süreya'nın hem de İkinci Yeni kuşağının, isteseler de gelenekle temas kuramayacaklarını ve bu durumun daha çok da şiir dışı nedenlerden kaynaklandığını göstermesi bakımından oldukça dikkate değer" olduğunu yazar.

Oktay'a geri dönersek, denemecinin geçmişe bakışı tamamen geçmişsever bir tavrın belirtisi olarak görmekten kaçındığını söylemek mümkündür. Yazar, kendisini savunurken bir yerde felsefeci Hans-Georg Gadamer'i alıntılar: "Aslında tarihsel geleceğimizle karşı karşıya gelmek, her zaman bu geleceğe eleştirel bir meydan okuma demektir" diye yazarken, nostaljinin somutburası'nın değerlerinin askıya alınması türünden bir eyleme yol açabileceğine işaret eder Gadamer. (...) Gelenek, insanın, daha genelde Dasein'in kendisini 'gelecek olanaklara doğru aşma çabasıyla' yakından ilgilidir ve amaç öncelikle 'gelenekten kurtulmak' değil, tam tersine, 'miras alınmış kültüre hepimizi birbirine bağlayan somut bir köprü' gibi bakmaktır." (*İmkânsız Poetika*, s. 107) Gelenek şiir üretimindeki yeri üzerinde düşünürken edebiyatın en baştan bu yana kalıcı olmayı, sabitliği, muhafaza etmeyi, belleğin biriktiriciliğini içeren bir etkinlik olduğunu göz önüne almak gereklidir.

Şair ve felsefeci Yücel Kayıran ise "Metafizik Korkusu" başlıklı bir denemede, (*Mor Taka*, Sayı: 1, 2005) konuya felsefe tarihi açısından bakarken, kendi kuşağının (1960 doğumlular) metafizik kavramını tinsel yaşamdan tamamen dışlamış bir ortamda büyüdüğünü; bu dönemde bulunduğu ortamın edebi, kültürel ve ideolojik temsilcilerinin tamamının metafiziği yok kabul ettiklerini belirtir. Kayıran, sorunu şiirin varoluşu ve imkânları açısından irdelerken, Türk şairlerinin ne şiir ile metafizik bağıntısı üzerinde durduğunu, ne de şiiri ve poetika meselesini metafizik açıdan değerlendirdiğini yazar. Buna göre metafizikle ilişki kuran bir şiir: "Şiiri, 'alıntılama' hareketle kuran bir şiirdir. Yazıldığı çağın sorunsalını dile getiren bir şiir değil, yapılan alıntılamanın sorunsalını dile getiren bir şiirdir. Hakikati, şiirin yazıldığı zamanın koşulları üzerinden değil, alıntılananın taşıdığı hakikat üzerinden kuran bir şiir. Şiirle metafizik arasında değil, metafizik durum arasında bir ilgi söz konusudur. (...) Şiir, metafizik durumu varlık edinmesinden dolayı kendiliğinden metafiziktir." Kayıran'a göre metafizik kavramını telaffuz eden, sözü edilebilir tek örnek Sezai Karakoç'tur.

Şiirde geleceğe ve metafizik kavramına yaklaşımın niteliğinin Cumhuriyet dönemi kültür politikaları ile temelde sıkı bir ilişkisi vardır. Estetik özerklik endişesini taşıyan, devletin ve İslamcı vb. cemaatlerin basıncına direnen, üretim-alımlama-eleştiri sürecinin farkında edebiyat yapıtlarının (türü ne olursa olsun) eksikliğine, bu önemli soruna Fethi Naci'den Orhan Koçak'a pek çok eleştirmen sıkça değinmiştir. Koçak, 1920-1970 arası kültür politikalarını çözümlediği kapsamlı bir denemede, 1930'lardaki kültür politikalarında Kemalizmin rolünü ve uzviyetçi paradigmanın önemini anlatırken, kültür politikalarının oluşumunda Batılı modeller karşısında bir çocuklaşmanın belirlediğini vurgular. Özerk ve siyasal alan karşısında kısmen bağımsız sanatın kurumsal temellerinin yapısal eksikliğine dikkati çeker. Koçak, Türkiye'de, 1950'lerde ilk kez Ahmet Hamdi Tanpınar'ın bir burjuva kamusal alanı, içinde sanatın da özerk bir alan olarak yer alacağı kamusal bir alan aradığına işaret eder. (O. Koçak, "1920'lerden 1970'lere Kültür Politikaları", *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce*, cilt 2: *Kemalizm* içinde, editör: A. İnel, İletişim Yay. 2001, s. 406 vb.)

BİR KADIN BİR ERKEK

Erkek yüreği gibi dikenli bir bahçeden dermiş idi gülleri
“Bu köşeye otur, dedi, rahat edersin”

...Güllerin karşısına
-Kadın tek tek inceledi gözü ile
Ki yaprakları bile dikenli idi
Erkeğin parmakları dikenli idi; kedi gibi tırmalıyordu
Farklı olan hangisi idi güllerden, parmaklardan
Az karanlık olan, en karanlık olan
Çünkü kadının ışığını emmiş idi.

Erkek uyandı sabah
Güller hâlâ orda; o köşede
Ama sanki biri eksikti
O karanlık olanı ve erkeğin geceki rüyasını
Kadın -fark ettirmeden- yanında götürmüştü
Ve sanki odanın ışığında bir değişme
Sanki kadının içışığının gözyaşı
Dağılmış idi aydınlığına erkeğin odasının.

“Niye bu kadar geciktim
-Niye bu kadar geciktin-
Niye bu kadar vahşiyim
Ve sen niye bu kadar kibarsın”

Kadın erkeğe doğru uzandı
Erkeğin hayaleti ona doğru uzandı
Ve kadının odasında bir “kamaşma”
Şehrin –ki dünyanın en kuzeyi-
-Dönüp de günler süren bir yolculuktan- bir “kamaşma”
Sanki atlı kupa arabaları geliyordu üstüne üstüne kadının
Sonra bir film melodisi

Uyudu
Uyudular
Şimdi “şehrin ufkunda bir kamaşma”
Erkek yüreği gibi dikenli bir bahçeden dermiş idi gülleri
Ve ilk kez adam gibi seviyordu; artık çocuk değilmiş gibi
seviyordu
Seviyordu kadın da
Bir kadın bir erkek bir sonbahar günü
Belki bir daha hiç görmeyeceklerdi birbirlerini.

Erkek şöyle düşündü sonra -belki fazladan-
Bu gözlük -ihtiyarlık gözlüğü- fazla
Gözlerim fazla geliyor bana
Ben onun götürdüğü karanlıkta yaşamak istiyorum
-karanlığında
Ve kadın da aynen öyle düşündü
Ama bir daha hiç görmeyeceklerdi birbirlerini.

(*) Sevil Avşar'dan

Şiirde geleneğin etkisinin derinlemesine çözümlenmesi ve gelenek kavramının sorgulanması için estetik özerklik endişesinin sanat yapıtındaki etkilerini ele almak gereklidir. Temelde estetik özerklik endişesini içeren başarılı bir sanat ürünü: “...nesnel tarzları yapmacık bir uyum içinde çözmeye kalkışan değil; en arık ve en ödün vermez bir biçimde reel yaşamdaki tüm çelişkileri kendi ‘sanat formu’nun yapısına alarak, uyum idea’sını negatif bir tarzda ifade edebildir.” (F.

BOŞLUKTA NAKİŞ

Ben çocukken de böyle çocuktum
“Yedi cüceler”e sor, hepsi arkadaşım
Dalgın sokak lambaları, yoksul köpekler
Bu defter, bu kadar ikinci fazla bana
Anılardan damıtılmış her sözcük
Tenimde mürekkep lekesidir

Sen gönlümün derinliği, sen utangaç şövalye
Rüzgârını hazırla; çağır en hızlı atlarını
Örselenmiş sayfalarım, kadınlığımla barışık
Getiririm yalnızlıktan aşınan bütün ellerimi
Yeter ki bakışlarımı yangınlarına boya

Şarkılarımı kim gömdü susturup ilkbaharı
Sığındığım karanlığın suçu yok kesin
Aşkın keskin soluğuna yaslarım ben de yüzümü
En çok akşamlarına yakışmalı yüzüm
Eksik kalırım, eksik dururum dünyaya yoksa

Kış sesleriyle yorulmadan
Nakışlanmadan bir ömrün sığıdığı boşluk
Nasıl anlaşılmazsa şiir
Adın yazılı bir pankart asılı gözlerimde
Ben çocukken de böyle çocuktum
İşte öyle...Bil

Mehmet ÇAKIR

BOZKIR

kızımın parmak ucunda yaşıyorum:
üçgen tepeler
aralarından bir nehir

baba olmanın kederini eğliyorum salıncakta
güzel havaların
anılmayan devin

çağırılmak istemediğim, hey
geçen günlerin önemi yok
karımı özliyorum

Jameson, Sunum IV, *Estetik ve Politika* içinde, Bloch-Lukacs-Brecht-Benjamin-Adorno, Çev. Ü. Oskay, Alkım 2006, s. 310) Elbette burada iki husus göz ardı edilemez. Bunlardan ilki, estetik özerklik ölçütünün dikkate değer olabilmesi için düşünce özgürlüğünün tam anlamında -yani burjuvazi düzeninin izin verdiği sınırlar içinde- mevcut olması ve diğeri ise, sermayenin belirlediği düzende estetik özerklik kategorisinin politik olan kategorisi ile ilişkisinin yapısal sorunlar içermesi şeklindedir. Yapısal sorun derken günümüzde: “Toplumsal sistem[in], potansiyel olarak en tehlikeli siyasal sanat formlarını bile birer kültürel metaya dönüştürerek kendi içinde bunları zararsız kılmaya ve dağıtmaklaştırmaya gücüne sahip bulun[duğu]” saptamasını göz ardı etmemenin gereğini vurguluyorum.

Şiir üretimine geleneğin etkisinin kültür politikaları ile ilişkisini Cumhuriyet dönemi Türk şiirindeki somut örnekler üzerinden çözümlenmek ise başka yazı ve dosyaların konusu olabilir.

ŞAİR VE İKTİDAR

Arda CEVAHİR

Yarışmadan yarışmaya at koşturan bir şair bağıyor: *Ne mutlu ki şiir, iktidar kelimesinin uzağında duruyor.* Belediyenin verdiği müdürlük görevine dört elle sarılan, başkanı gördüğünde kalkıp ceket ilikleyen bir diğerine kalırsa, *şiir iktidarın korkusudur.* Çok şey biliyormuş gibi konuşan ama hiçbir şey söylememekten de bıkmayan, adını geleceğin yazın derslerine kaydettirmeye yeminli bir başkası ekliyor: *İktidar tehlike demektir...* Güzel uyduruyorlar. Ama en ulaşılmaz günahla kendini sımayan bu ayrıcalıklı sanıklığı nereden ediniyorlar acaba? Kaçaklığımızı kendi yaratıcılığımızın öyküsüyle ele geçireceğimiz suçun özgürlüğü karşılığında, kendi yaratacakları suçlarla cezalandırılma koşulunda iktidarla aralarında bir gönül yakınlığı, edebiyat adında bir günah sözleşmesi mi vardır yoksa?

Aslında her şair, Tanrı parmağıyla mimlenmiş lanetliliğiyle ona yakınlığı seçmiş sıkı bir ahlakçıdır: İyi melekler arasında fark edilmeyecektir, çünkü hepsi birbirine benzemektedir; ama şöyle cennet çayırında ufak bir çitirtü tüm yargılayan bakışları üzerine çekebilir, payına düşen toprak daha fazladır dışlanmanın çölünde. Bu yüzden, daha şimdiden, her şeyi bir geçmiş, ileride bir gün işine yarayacak bir anıyı hazırlar gibi yaşamakta, içinden geçtiği dönemin çatlaklarına ışık tutmak şöyle dursun, pişmanlıkla geçeceği yolun sonunda varacağı o zavallılığa yürümektedir. Ya da Hegelci terimlerle konuşursak, Orhan Veli'yi içine çeken sefalet çukuru, ölümsüzlüğe ulaşmak için kazılmış karşıya geçme bahanesidir.

Yapı belirlenmiştir, bütün iş, Lockeçu amprizmler boşluğu dolduracak doğru özü, önceden dillendirilmiş bir evren içinde kendimizi duyurmamızı sağlayacak özge sesi bulmaktır. Böylelikle Dağlarca çıkıp, şiir yazmadan da şair olunabileceğini savunabilecektir. Dağlarca'nın düşünmediği, şairin, çukurla sefalet arasında, zamansal ve mekânsal, varlık ve hiçlik, zafer ve yenilgi arasında seçmesi gerekenin hangisi olduğunu bilemediği iki öznelliğe bölünmüşlüğüdür. *Bakakalırım giden geminin ardından*, dediğinde, geminin gidişinde içinde yer alınan bir mekânı, *tavuklarımız karışır birbirine, bilmezlikten değil fukaralıktan*, dediğinde, içinden geçilen çağı imlemektedir. Yerleşikçi şairlerle zamandaş (çağdaş) şairleri daha ileride ayrıntılı olarak ele alacağız; bu, dizelerini Marks'la proletaryayla bezeyen şairin sağlığıyla, camilerden bahsedeni solculuğu ya da yürürlükteki mülkiyet ilişkilerini doğrulayıp veya yadsıyış dinamiklerinin de kaçınımsız açınması olacak. Ama her iki durumda da, şairlik adındaki kutsanmış günahkârlığa gözünü dikmiş yazgısı yüzünden, onunla çelişme onurundan pay aldığı ayrıcalıklı düşmanlığı başlatmasından ötürü iktidara içten içe saygı duymakta, yakalandığı şairlik adındaki amansız hastalık ardında kahpe feleğe şükretmektedir. Karşı çıkmak bir kenara, iktidarcı kurtarıcı kayırılmaya can atmaktadır, Tanrı'yla yaptığı sözleşme gereği, yaratıcı şeytanlığının saf dışı bırakılmasındadır karşı çıkışı. Kendi yarattığı suçlarla cezalandırılmayı seçmiş birinden, kendi dükkânının, bir yerde yönetici koltuğunun başına geçmeye daha uygun kim olabilir ki? Dolayısıyla o, çocuksu bir içkinlik halinde, Marks'ın pek güzel betimlediği gibi, ruhsuz bir dünyanın ruhu, kalpsiz bir dünyanın kalbi olup yaşamın bağrına kendi tözünü içermekte, göz göre göre çukura basarak dünyayı baş aşağı bir bilinçle artık algılayacağı diyalektik tersyüzlenişle, yaşamı, çukurdaki dehaya yüzeye sızma olanağı tanımayan bir tükaca döndürdüğünü görmemektedir. Burada şair, artık özne olarak, varlığı önceden kanıtlanmış nedenin doğruladığı sorudur. Öznellik değişik

kılıklara bürünebilir: Yoksun bırakıldığı özgürlüklerin mahrumu Kürtler, bilge bir bakışla ilk okuyuşta keşfedilecek gençteki yetenek, anlayışsız kocasının ilgisizliğinde kendiyi pençeleyen bir kadın... Az önce iktidar karşısında yürekler acısı bir güçsüzlükle kayırılmayı bekleyen şair, kadın karşısında aslan parçası kesilir; öyle ki kadın bekâr veya yaşça küçük de olsa, içerisindeki kadınsal özü açığa çıkarmasını engelleyen ablukada kurtarıcısını beklemekte, yoksunu olduğu özgürlüğün mutsuzluk hapsinde yaşamaktadır. Böylelikle, yoksunluk sırasında uyuşturucunun ancak dolduracağı boşluğu kanıtlama çabasındaki kâşiflik olup çıkar şairin yaşamı. O, hem kurtarılan nesne hem kurtarıcı, hem tanrı hem kul olarak, kendisini kuşattığı idealizmin skolastik dinginliği içinde, tek bir varoluş çevresinde iki ayrı öznellik biçiminde sunmaktadır kendini doğaya. Çocuk ebeveyninin, sanık yargıcın, Dink cinayeti Sezen Aksu'lu anma gecesinde, pankartlı gençler polis ekmeğinin aracısı olması gibi, varlık da yasanın bahanesidir. Biçimler de tıpkı Herakleitos'un nehirleri, şu içinden geçilen yaşam, şu yalan dünya gibi gelip geçicidir, kalıcı olansa Stoa'nın kuyuları, yapılar ve özlerdir onun için. Bir anıt, kendinden sonra da anılmasını sağlayacak ün, ulusa, vatana, bayrağa dek uzayan şu ölümsüz değerler silsilesi... İmanın bu anlık görünümü, sonsuzluğu içinde devinen bir sürekliliktir onda.

Ölümsüz kavramlar kitlelerin tek kurtuluş aracı haline geldiği, kitleler için de, kültürel ufukları –siyasal ekonomiyle belirlenmiş olarak– bu tutku kavramlarının göğüsü örtüldüğünde, zamanın uğrakları mekânın sonsuzluğuna, erekler araçsallık, araçlar erekliliğe kavuşup da düşüncenin imanı düzenlediği düzlemden, düşüncenin imanla düzenlendiği düzleme safça bir kayma yaşandığında, bir düşüncenin doğruluğuna bizi inandıracak duygu noktalarımıza denk düşen laflar eden, ama düşüncenin doğruluğunu kanıtlanmanın da bu noktalardan kaynaklanmadığını bize gösterecek hiçbir düşünce üretmeyen şairler iktidarda demektir. Bir toplum ne denli yoksulsa şairi de o denli fazladır: Mülkiyet ilişkileri, poetik teriyüzenişle, onu ancak karşı çıkışla tanımlayacak tını doğrulamak için düzenlenmektedir. Toplumsal devinim durmuştur, toplum, doğasından gelen bilinçdışılığın devinimsizleştirilen devinimiyle, yani tam da şairce bir atakla bir yandan yürürlükteki mülkiyet ilişkilerine uygun imgesini olgunlaştırırken, diğer yandan bu imge bilincinin ihtiyaçlarına yetersiz kalan tedavüldeki kavramlarla çatışmaktadır: Çöpçü, her şeyin makineleştiği bir çağda sokak süpürmekten utanmaktadır. Eski defterler karıştırılmakta, ölü bilgilerin heybetli heykelleri arasında dolaşıp yeni durumun hangisine uygun düştüğüne bakılmakta, uzun uzadıya incelemelerle yıl içinde yapılanlar sayılıp dökülmekte, geleceğe geçmişle erişmenin haz dolu durallığından başka bir şey olmayan şu şükürcülük aşılacaktır toplumun damarlarına.

Eğer yazının, çağının bütünleyici bilgisine katılmak ve kendini bu bilginin özyapısal ögesi olarak onda çözüldürmek gibi bir derdi varsa, duyguların saltık aşılmasızlığında sıkışmış bir toplumun kirlenmişliğini aydınlatacak, amacı insan olan felsefi bir bütünleyişe katılması gerekiyorsa, eğer o, bilinçdışı yollardan kendini dile getiren şiir dedikleri şu devinimsizleştirilen devinimden, her türden yoksunluğun kefilliğine soyunmuş kanıtlama çabasından, hakkı çalınmış mahrumlukların, yok sayılmış haklılıkların ve fütursuzca çiğnenen görünmez değerlerin ölümsüzlüğüne adanmış ahlak tellallığından, çoktan unutulmuş bilge yaradılışlı ölümlerin mezarlık bekleliğinden apayrı olarak, insanı insani gerçeğinin devinimi içine oturtmak zorundaysa, o zaman durumun karmaşıklığını gelip çözme işi yine düzyazıya düşüyor demektir. Ancak koşullar bugün daha çetin ve çanlar daha bir tehlikeli çalışıyor; çünkü sonsuz doğalarının ayrılmazlığı içinde şairle dincinin birbirinin kılığına durmadan girdiği, alanları

İNANÇ VE AÇLIK

‘inanç ve açlık
akşam sofralarında birleştiriyor insanları’
akşam sofralarında şükretmenin tadı

ve mesut bir gece başlar ilk dua, ilk lokmayla
tatlı bir huzur içinde akabilir gayri boğaz
bütün gece, bir ömür hatta
giderilmiştir çünkü inanç ve açlık
bir şehirde, istanbul’da

inanç ve açlık olacak yine
uyandıracak onları derin uykularından
dağıtacak olan sabahleyin
boğaz yine akacak
akşam yine olacak
yorgunluk yine sofralara dönecek
sofralarda şükretmenin derin huzuru
ah, nasıl da ayakta tutuyor insanları
bir şehri, istanbul’u

bir istanbul gözlemidir
alman bir gazetecinin
sarıp gidecek sayfalarında bir gazetenin
bir gün gibi hayatında
istanbul’un

şükretmenin tadında var olur her şey

İNANÇ VE ENDİŞE

“bu müslüman adam
kadere yalnız istanbul’dan uzakta ölmek
endişesiyle isyan ederdi”

derdi babası için
ahmet hamdi tanpınar

İNANÇ VE NÂZİM

bu inanmış adam
kadere yalnız istanbul’dan uzakta ölmek
endişesiyle isyan ederdi:

“iki şey var ancak ölümle unutulur
anamızın yüzüyle şehrimizin yüzü”*

terk edilmiş mekânların hüznü
sevdiğim kadınların yüzü
durur içimde
açıklarda demir atmış bir
yük gemisi gibi

* nâzım hikmet

farklı din ile yaşamın birbirine karıştığı bir dönemden geçiyoruz. Bu doğanın ne olduğunu görmek ve bugünün çelişkilerini anlamak için, daha eskilere, "nesnede, kendisinden yoksun olduğu bir öz vardır," diyen Aristotelesçi varlıkbilime ve onun, yeteneğin doğuştanlığını savunduğu Poetika'sına uzanmamız gerekiyor.

ÇİĞLİK

–Eleni Karaindrou için

O kadar çok şey çağırıyor ki içim
Kokusu yorgun dalganın içinde kayıp
Küçük bir Rugan ayakkabı
Saçları hiç uzamayan isyanım
Sandallar içinde ölü balık sesleri duyan
Kasaba ay’larının iri dişil elması
Çöp leylaklardan bir taç yapıyor ölümün gizli düşlerine

Öyle bağıyor ki içim tüm denizleri toplasam susturamayacak
Ablamın ölümünü susturamayacak Modigliani’nin yok gözleri
Yetmiyor sunaklara el örgüsünde çözülen o erkil geceler
Kaç bin yıldır kaç bin damla kan
Ne çok hançer var ne çok hatıra
Öyle yalnız ki içim
Nerede sahi dünya
Kim insan?

Muzaffer KALE

ACI

Benim için çok uygun olur
diye hediye ettiğin o
acımın kıymetini biliyorum.

Bahçeler geçip gitti
suların arkasından,
bakakaldı güçsüz mucize.

‘Bilim ve güç isteyen deliler
burada gebermişlerdir’
yazılı tişörtümle
dolaşıyorum mahallede.

Mahalle bizim mahalle,
mahalle içine kapanmış,
mahalle örtünmüş,
mahalle açık saçık bir fotoğraf.

Ben de halimce dahiliyim
diyor önden giden,
sanki ben hiç dahili görmemişim
hiç dahili öpmemişim.

Çocuklar, büyük oyunu
oynuyor sokakta:

Solo- O, adına eşsiz
tanrılar tanrısı denen
Zeus öldü mü?

Şakşakçılar- O, adına eşsiz
tanrılar tanrısı denen
Zeus ölmedi.
Sınıf başkanı o
Konusanları tahtaya yazıyor.

Koro: Tanrılar Ölmez
Dünya Bölünmez!

Şey gibi batıyor güneş,
Acım hafiften ağrıyor.

Cihan OĞUZ

Bimekân Şair

. Yersiz yurtsuz mudur şair? Yoksa yerini yurdunu bırakıp başka diyarlara mı gider? Kendinden koparken geride ne bırakır? Ya da bir şey kalır mı o toz bulutundan? Yoksa, şairlerdeki terketme sevdasının izdüşümünde, başka hayatlarla kucaklaşma hasreti mi yatar?

Sahi, şairin ayak izlerinden mürekkep bir harita var mıdır? Dünya o atlası benimseyebilecek kadar kardeşliğe susamış mıdır? Şair boş işlerin gevezesi bir karga mıdır yoksa?

Hiçbir şeye bağımlı olmama cüretini kimden alır? İnsanlığın yazılmamış ortak anayasasından mı, toplumları dize getiren otoritenin boşluğundan mı?

Aşka da mı bağımlı değildir? Değilse niçin feryat eder? Yoksa, uzak kalmanın şiiri, kavuşmanın hikâyesinden daha mı anlamlı?

Diyelim, kelimenin büyüünden, ayrılığın tesellisinden, aşkın en iblisinden bunaldı. Peki, kalbini huzursuzluktan arındıracak bir mucizeye de mi bel bağlamaz?

Adı üstünde, şairdir, kendinden başka tesellisi yok.

Peki ya kendini bile kaybetmişse? Milenyum çağının görünmez mecnunuyusa?

O boşluğun şiirini yazabilecek bir âdemoğlu var mı?

Şiirler Doludizgin

. *Heves* dergisinin Ocak 2010 tarihli sayısında yayımlanan Aslı Serin'in "Usulsüz" şiirinde hoş eğretilemeler var. Her ne kadar "Çünkü ben masal anlatacak kadar şair değilim" dese de, peş peşe gelen doludizgin dizelerdeki atmosfer, Serin'i ister istemez özel bir mahfazaya taşıyor:

"kopya çekerek doldurulan
ve hep aşağıdaki olan
boşluklardan yapıldığımı artık biliyorum
pamuklarda fasulye dışında bir şey yetiştirmedim
köprüler geçip yıkın dedim, sancılıydı
tüm başlangıçların sondan çıktığını... Evet
tayları belki anlamlandırabilirim
daha güzel şeyler de yazabilirim
miydin
emin değilim abanmalıyım
dolmuş bir boşluğu boşaltmam"

Dergide Ali Özgür Özkarcı'nın "Şairin Politikayla Hemhali" yazısı ise tartışmaya açık ve değer. Kimi tespitlerin değme sosyologlara ve siyaset bilimcilere taş çıkarttığını söylemek mümkün. Poetik tercih düzlemindeyse tutarlı ama eleştiriye muhtaç yönleri var. Özellikle "Günümüzde şiirin politikaya değdiği nokta, vicdanın şiirleştiği noktadır." belirlemesi çok yerinde. O cümleyi takip eden "...Bu yüzden 'deneycilik' yapmanın kötü bir tarafı yok. Biçim arayışları bugünlerde sadece isyanını beklemektedir." çıkışı da *Heves*'in poetik tarzına uygun bir söylem. Naçizane, sonuna kadar destekliyorum.

Sincan İstasyonu'nun Ocak 2010 tarihli sayısında Emel Güz'ün "Bilgisayar ve Dua" şiiri, teknoloji-şair ilişkisini/çelişkisini betimleyen ilginç dizelerle dolu. O tarzın önümüzdeki dönem daha eleştirel bir boyut kazanacağına ve şairin kendisini iyice ti'ye alan bir sonuca ulaşacağına inanıyorum:

"aman bırakma elimi emel ekrandan dünyaya düşersin
sanır mısın doğada her ağaç kendini tamamlar
senin kopyala yapıştır çocuğun olmayacak
söyleme kimseye seni deli sanırlar

aman!"

Varlık'ın Ocak 2010 tarihli sayısında yayımlanan Kaan Koç'un "Uyku" şiirindeki "atların hıncıyla değil kuşların safralı ağzıyla öptüydüm seni" dizesi müthiş.

Mehtap Meral'in "Üç beyaz" şiirinde yer alan "gölgem öldü / iyi ki öldü / benzemiyordu zaten bana" dizelerinin de ondan aşağı kalır yanı yok.

Haydar Ergülen ise bu kez ilginç bir tarz denemiş. "12 Şenlikli Ay" şiiri, hoş dizelerle örülü. Tek handikapı, galiba, ustalık seviyesinden bir karış geri düşmemek için fazla riske girmemesi:

Kasım: Üç

"Har.

Nar.

Yar.

Bende

üç ateş

var."

Özgür Edebiyat, 2010'a yeni bir kapak tasarımıyla girdi. Eskisine göre hayli modern olmuş. Dergide yayımlanan Çiğdem Sezer'in "Akşamın İçinden Geçen Kadınlar" şiiri yine vurucu imgelerle dolu: "köksüz bir ağaçtım / ağladım ara sıra, yalnızlığın Allahı / yerleşmiş dallarıma".

Hoyrat Veda

. *Sözcükler* dergisinde Tahir Abacı'nın "Gece Treni" adlı şiirindeki "Çekti imdat frenini, durdurdu gece, gece trenini" dizesi çarpıcı.

Yazmadan geçemeyeceğim: Dergide Server Tanilli imzalı "1923 Devrimi Bitmedi!" başlıklı bir yazı göze çarpıyor. Atatürk sonrası Türk siyasal tarihini kısaca bir değerlendirip eleştirinin süzgecinden geçirdikten sonra da, alternatifini ortaya koyuyor:

"...Bir grup aydın, Profesör Mümtaz Soysal'ın düşüncelerinin aydınlığında, Bağımsız Cumhuriyet Partisi'ni (BCP) kurdular ve bugün de ayakta. BCP, gerçekte sıradan bir sosyal demokrat parti olmayıp onu aşan bir kuruluştur. Yeni bir sürecin temsilcisidir. / Önemli olan da, işte bu süreçtir."

Herhalde baskı hatası oldu; toy ve siyasete yeni yeni girmeye gönüllü bir arkadaşın imzası ile "Uygarlık Tarihi" adlı ölümsüz eserin yazarı Server Tanilli'nin adları karıştı! *Sözcükler* dergisinin yönetiminden bu yanlış önümüzdeki sayı düzeltmesini rica ediyorum! Çünkü, 8 yıl önce kurulduğu halde hiçbir genel seçime girmeyip tabela partisi niyetine ortada dolaşan ve halkın adını bile duymadığı bir örgütü 73 milyonluk Türkiye'ye "kurtuluş reçetesi" olarak sunmak, olsa olsa bu topraklarla dalga geçmektir.

Benim bildiğim Server Tanilli o kadar *acımasız* bir insan değildir.

Yeni yazı dergisinin Ocak-Şubat 2010 tarihli sayısında Cahit Koytak'ın Nâzım Hikmet için kaleme aldığı "Yelkenli Tabut" şiiri dikkat çekiyor. Uzun şiir boyunca zaman zaman sentakta bariz kopuşlara ve tekrarlara rastlansa da, içten ve "sıkı" dizelerle dolu. Belki de bir "hesaplaşma" ve duruş şiiri:

"güldük, güldük, güldük...

sulara, martılara, rüzgârlara

ve rüzgârlı, kanatlı mısırlara dış geçiremediği için

mezarlıklara tel örgüler çektirip

Nâzım'ın bir avuç dolusu kemik tozuna

ve gölgesine, mezar taşının,

memleketi dar etmeye kalkışan

safılığına, güldük, 'müesses nizam'ın!

safılığına, kofluğuna, efelığıne..."

VENÜS HEYKELİ

göğsellesem tunç
gözler baksam cam
dudak mermer

eksik bişey bişey bişey

bir bulsam

şeyy
bana bir çekiç
yontsam altlarından
allaha yalvararak
anne olsan

keşke
ninniler okusan

amin

Karayazı dergisinin Aralık-Ocak 2010 tarihli sayısında Gökhan Arslan'ın "Çok" şiirinde güzel imgeler var: "ben çok küfür ettim albayım, size de / yol, yoldur bitmedi içimin sırnaşık otları".

Salim Nacar'ın "Uzun bıçaklar gecesi" şiiri de vurucu imgeleri ve özgün metaforlarıyla öne çıkıyor:

"kimse açıklayamaz kimselerin kimselere söylediği yalanları/

doğum günlerine çürümüş mumlar gönderen
sörf kurslarında kan kusan ablalar

sizin de yeriniz var bu uzun bıçaklar gecesinde".

Ve yine "öfkeli" bir şiir: Hüseyin Karacalar'dan "Lise Öğrencileri İçin Kitap Özetleri":

"Ekmek için kavgaya tutuşmuş mübarek ellerim var
Ellerim boşluğa takılmış ellerim kancıklardan sıyrılmış
[mayhoş

Kangren olmuş plak dönüyor habire dönüyor
Pikap iğnesinden çıkıyor bu gıcırıtı bu gürültü
İçer misin benimle son sigaramı gökdelenlere karşı
Hadi isim şehir oynayalım şeylerden kelimelerden
Kangren olmaz belki dilimiz belki yeniden çalar hüznün
[marşı."

Kurşunkalem'in Ocak-Şubat 2010 tarihli sayısında, Cenk Gündoğdu'nun "Gürültü" şiiri insanı allak bullak ediyor:

"gürültünü kovala. senin uykun yok. delilik maskelerle geliyor.
kimse tanımazdı ışık olmasaydı, karanlıkla yetinirdim diyorsun.
karşında durmayan suç seni küçültüyor."

Şiiri Özlüyorum dergisinin Ocak-Şubat 2010 tarihli sayısında Gökben Derviş'in "Bukalemun Çıkmazı" şiiri ironik dizeler taşıyor: "çokkenar yalnızlığın içinde sek sek oynamalı / bacağına ayı kapanına kaptırmış hayatla".

Kalbimi Çizen Dizeler

. "Hiçbir uykunun kabuğundan büyümeden çıkılmıyor"
(Halil İbrahim Özbay, *Yeni yazı* dergisi, Ocak-Şubat 2010).

SEN BENDE KAL

Uykusuzluktan kapanan gözkapaklarını
martılar götürsün
göge bakan denize süzülün/

Kulakların açılan geminin yelkeni olsun
dalgaları kucaklayan
keşfedilmemiş kıyıları dinlesin/

Dar sokakların zenginliğine baksın gözlerin
görsün vahşetini Endülüs'ten Karravin'e
çölün serabı olsun kimliğini unutan bedeviye/

Saçların rüzgârı savursun ovalara
Asur mezar taşlarını tarasın
badem çiçeklerine renk olsun/

Kuşlar alsın ellerini yuva yapsın
Majorelle bahçesinde, ayın
doğum anında yatak olsun yakamoza/

Ayakların gezginlerle dolaşsın, izlerini
kaktüslere bıraksın
şaşırmazsın yönünü güneş/

Birer tüy olsun kirpiklerin
sensiz geçirdiğim zamanın divitinde
mavi
kırmızı
siyah
ufuk perdesini açmadan uyuyan denize/

Sen bende kal
bedeninin tanıdık atlasında
ben tarihin kalemi
sen başlangıcın beyaz mesafesi.

YEŞİL KAÇ RENKTİR

Bir anlamı kavra bileklerinden
Anlam gider
Bilek kırılır
Ne yapsan tutamazsın aşkı

Bir sözcük
Sıradan bir çizgiye düşse
Kamaşır yüzündeki gök
Bulutsuz da sevilir

Tekrarla hükmünü gecenin
Yoksa ekşir dala ermeden su
Bir yaprak değmeden bir yaprağa
Nasil yeşerir

Gidiyoruz elimizde değil
Daha da gideceğiz besbelli
Ama gitmeden önce son bir kez
Tırman kalbindeki ağaca
Ve gör
Yeşil kaç renktir...

ŞİİR YARATMA SÜRECİ

Kemal GÜNDÜZALP

Şimdi düşünüyorum da galiba şiir yazmaya erken başlamışım. Çok gençtim, bir çırpıda oturup şiir, hatta şiirler karalıyordum. Anımsıyorum işte, yaklaşık on üç yıl sonra, şiirin bir anda gelebileceğini, ancak şiir yazmanın bir süreç olduğunu anlamıştım. Çünkü yıllar öncesinin tersine bir oturuşta yazdığım şiiri bitiremiyordum. Şiir yaratmanın başlayan ve hemen biten bir iş olmadığı gerçeğini anlamak önemliydi.

Hiç kuşkusuz şiir yaratmanın da herhangi bir iş gibi bir başı ve bir de sonu vardır. Şiir yaratmak eninde sonunda bir emek işidir. Hem de yadsınılmaz biçimde bir iş'tir. Üstelik, her iş gibi bir de işçiliği vardır: Şiir işçiliği... Ama bu işçilik şiir geldikten sonra başlar da denebilir. Kuşkusuz her şiirin ayrımsanmayan bir ön hazırlığı, bir beslenme dönemi vardır. Ozanın ayrımında olmadığı hazırlık aşamasından, yaratılış ve bir emeğe dönüş sürecine kadar. Yani şiir yavaş yavaş oluşur ve bence bitmez. Bitmiş bir şiir düşünemiyorum. Şiirin elbette bir başı ve sonu olabilir, ama bitmişliği tartışmalıdır. Bitmiş olsaydı, ozanlar yeni şiirlerle de olsa, çoğu kez aynı ya da benzer bir izleği sürdürmezdi.

Şiir yaratmak bir *süreç*'tir. Başka deyişle, her şiir bir sürecin içinde oluşur. Hiçbir zaman, hiçbir şiir birden yaratılmaz. Şiir ozanda, okuduklarıyla, yaşamdan aldıklarıyla, biriktirdikleriyle oluşur. Çok ender durumlarda ve yine aynı biçimde, buna uyarlı olarak çok kısa bazı şiirler, belki anlık yaratılabilir. Ancak bir şiirin başlangıcı olabilir böyle anlar. Bu bazen bir dizedir, bazen birkaç dize. Sonuçta bu imgesel ya da anlamlı coşkunluk *ham metinlerden* oluşur. Bu ham metinlerin, üzerinde çalışarak, belki kendiliğinden gelen bir kısmını atarak, ama varolan bütünlüğü tamamlamak için bazen ekleyerek başka bir metne dönüştürür ozan. Yine de ilk gelen sözlerle şiir ana gövdesini kendisi kurar! Gerisi onun üzerine kurulur çünkü.

Bunları düşündüğüm gençlik yıllarımda şiirin yaratılan bir şey mi, yapılan bir şey mi olduğu tartışmaları başlamıştı. Yani *süreç*'in sonucunda elde edilen yaratsal bir yapıt mı, yoksa ürün müydü? Elbette ilk geliş haliyle bir yaratıdır, ancak ilk gelişte bütünlüğe, bitmiş şiir pek azdır. Bu nedenle gelen bu yaratı üzerinde çalışıldığında bir "ürün"e de dönüşebilir. Bu anlamda yaratının ürüne ve yapılan bir şeye dönüşmesi olasılığı vardır. Yine de yaratılan niteliği baskındır. Çünkü o tektir ve benzeri yoktur. Şiir ve öteki yaratı yapıtları için "biricik" olma özelliği de buradan kaynaklanıyor.

Hilmi Yavuz 1982'de *Gösteri* dergisinde kendisiyle yapılan bir konuşmada aynı konuyu tartışıyor gibiydi. O konuşmaya bir iki de yanıt verilmişti o zamanlar. O dönemlerin en önemli tartışma konulardan birisi de buydu galiba. Bana göre, ister yapılan, ister yaratılan bir şey olsun, ardından hangi aşamalardan geçerse geçsin, sonuçta şiir yaratmak bir *süreç*'tir.

Şiir derken akan sular durmalıydı... Yağmur yağmalıydı ya da. Oysa ne okuyoruz? Ne sular duruluyor, ne de ırmaklar yön değiştiriyor nicedir. Toprak gibi kurudu neredeyse her şey, hiç yağmur yağdırmıyor şiirler ya da şiir diye sunulan "nesne". Şimdi burada durup düşünmeli biraz: *Bir*, bilimsel bir kaygı taşımadığım için, düşündüklerimi daha rahat dile getirebileceğimi sanıyorum. *İki*, şimdi şiire (dikkat ediyorum, tüm yazınsal-sanatsal yaratılara) "nesne" gözüyle bakan ve yazınsal erkte egemen olan kimi "metin" yazıcıları, okura da "alıcı" gözüyle bakıyorlar!.. Ah, biliyorum, bunun tam da işte o "metin" yazıcılarının ortaya yaydığı (e, buna da piyasaya sunulan "mal" denilemez mi şimdi?) şiir *yapılır* mı, *yaratılır* mı tartışmasıyla ilintili olduğunu bilmez değilim. Şiir yapıldı ve yapıldıkça bozuldu gibi geliyor bana.

Demek ki, şiir yaşadığımızı anlatan yazınsal bir tür olmalı. Çernişevski'nin güzel bir sözü var belleğimde ya da birden fazla sözü, yineleyip dururum kendimle kaldıkça. İlkinde, "güzel yaşamdır" der. Böyleyse, ki öyledir bence, şiir yaşamdan da güzel olmalı. Yani, düşünün hem güzel bir şeyi anlatacak, hem de "güzel" olmayacak! Bu olmaz işte! Yine Çernişevski'den: "Herkes sonsuz baharı ve yazı yaşayacak." Nasıl? Bence şiirle...

Şöyle de denemez mi: Şiir yaşamdan üstün değilse, nasıl yazılabilir bu yaşadığımızın şiiri? Hem şiir yaşanan bir şey değilse, ona şiir denir mi? Ah, işte "şey" demişim, tam da "nesne"ci "metin yazıcıları" gibi mi? Hayır! Şiir, şey olmamalı, nesne de...

Ne çok diyecek söz(üm) varmış: Ama dağımkı şimdi. İşin ilginç yanı, bu dağınkılığı olduğu gibi dile getirmek istiyorum ben de bilerek. Derleyip toparlamadan, ürküp çekinmeden, iç-denetim gibi yasak ve engellemelerin baskısını duymadan hem de. Başka türlü nasıl yazabilirim ki?

Nicedir yazılan şiirle aramda bir soğukluk var. Benim artık "dinozorlaşma"mla da ilgisi olabilir bunun ve bunu hiç yadırgamam. Ancak kendini yenileyebilme yürekliliğim nedeniyle ve sözü edilen kültüre teslim olmama anlamında bundan aşırı bir şikâyetim de yok açıkçası. Bunda kuşkusuz gençlerin ağırlıkta olduğu küçük dergileri izleyebilme açısından son on yılı aşkın zamandır ana kentlerden uzak oluşumun da etkisi olabilir. Ancak herhangi bir bağlam içine oturtulamayan bir şiirin "üretildiği" biraz doğru, oysa asıl olan yaratılmasıydı. Bağlam yerine metinsel özellikleri ağır basan bir şiire uzağım. Üretim, nerden bakılırsa bakılırsın fabrikasyondur, dolayısıyla mekanik bir yanı vardır. Bu da şiirin yapılan bir şey olduğu sonucuna götürür bizi. Hilmi Yavuz'un şiire armağan ederek güdükleşmesine yol açmasının sloganıdır 1980'lerin başından beri "şiir yapmak" olgusu. Kendisi yaparken, yetiştirdikleri yapamıyorlar. Kimi mistisizme giderken, kiminin yazdıkları da metin-yazılara dönüyor. Son otuz yılın şiirinden anlam düşmanlığı, "şiir yapma" yöntemi ve "metin-yazı" özelliği es geçilebilirse, şiir yeniden yaratılan bir yola girer ve yeniden yaşama alanına kavuşur, insanın yüreğine ve beynine ulaşır diye düşünüyorum.

Yaratı biriciktir, o yüzden de içerdiği anlamla birlikte değiştirici ve dönüştürücüdür. Şiir yapılmaz, yapılan şiir yapaydır, doğal değildir. Çünkü yaratılan şiir bütün halinde doğal bir sonuçtur. Böyle denildiğinde işi esine havale etmiş olmuyoruz. Esin, evet, bir ölçüde olmazsa olmazdır, başlangıçtır. Sonrası belli bir dünya görüşü ve var olan yeryüzü insanlığının tüm kültürel birikimine yaslanarak emekle oluşur, oluşturulur. İlk dizinin Tanrı'dan geldiği sözü bu anlamda doğru olabilir. Ancak gönderenin kim olduğu başkadır. Belki de insanın iç dünyasından, hatta sorumlu bir insan için vicdanından gelir. Zaten bu bağlamda da her sanatçı gibi, ozanın da bir parça değil, bir bütün olarak, bağımlı değil, ama bağlı bir entelektüel ve (ya da değil) aydın olması zorunludur. Salt yetenek kırk yılda bir "tansık" yaratabilir, ama gerçeği ve insani olanı her zaman dile getiremez.

Şimdilerde egemen ük "şiir" anlayışı ya da tekniği bağlamında yazılanlar dikkate alındığında, şiirin kurtuluşu olasıdır: Şiir anlamı da öncelemeli, oturup yapılmamalı, ama belli bir süreçte yaratılmalı, bağlamı olmayan bir metne, sıradan ve hiçbir şey anlatmayan bir yazıya dönüşmemeli. Çünkü yaşam metni, yazıyı aşan ve yaratıcı niteliği olan anlamlı bir süreçtir. Sonuç olarak, bugün yazılan ya da başka bir deyişle yapılan şiir, daha çok üretildiği için bana göre ne yazık ki somut ve güncel insani beklentilere denk düşmüyor. Acaba şiirin bir yaratı ve o sürece uygun anlamlı bir yapı olduğu düşünülürse yeniden bir çözüm dönemine girilemez mi? Zor ve tartışmaya açık olanı öneriyorum.

Suat Kemal ANGI

ACIUÇURANBALI

Ökse ardıcı. Yaşayan tek dostumsun sen.
Beni yiyip bitiren asalak bitkiden,
koru etimi, ellerimi sahiplen.

Uçarsan eğer, kanarsın.
Acısız bir ânına sabahın resimlerinin.
Yan yana gelince kandıran sözcüklerin.
Korunaklı sandığında bir gece, devrilen
gövdemden kesilmiş, soyulmuş ellerimden,
sihirli bir değneğin.

Az sonra sabah olacak. Acı bir kahve yapalım.
Dalımda sarılalım. Ve aşağıdaki limanı,
insafından kurtarıp körlerin, sağırların,
sis dağılmadan alçakça, yeniden yaratalım.

Arzu K. AYÇİÇEK

BİZ BUGÜN EVDEYİZ

biz bugün evdeyiz
isli kanatlarını açsın rüzgâr
ıslatsın saçlarımı pencerede yağmur
evdeyim

bugün biz evdeyiz
mihmanlar gelecek bize
camları silmedim
çamaşır da asmadım balkona
sokaklar çarşılar evler bahçeler
yağmur iniltisi
karıncalar kuşlar yuvalarında tutsak
şarkı söylüyoruz karanlığa doğru
dalları kırıyor kökleri söküyor rüzgâr
çocuklar yılbaşı gülü kadar güzel
taçyapağı kadar titrek

biz bugün evdeyiz
duvarlar gibi yükseliyor başım
geleceğini giyiniyor evin büyük kızı
koşup getiriyor bir yandan limon kolonyasını
döküyor mihmanın gözyaşlarına
sesleniyor beyaz pikenin altından nine
çözülen öğle uykusunda
pencereye düşen güvercin teleği pır pır

bugün biz evdeyiz
konuşuyoruz gülüyoruz ısınıyor duvarlar
akşamın son ışıkları düşüyor şehrin üstüne
uzağı yıkıyor çocuk sesleri
kırlangıçlar dönüyor yuvalarına
karıncalar ışık topluyor yerden
yağmur sonrası met cezir

biz bugün evdeyiz
içimizin sandığına sakladık dünya halini

Melek AVCI

SOKAĞI ALTYAZI GEÇE

soğumadan kapılar uykulara satın beni

ağrı birden sıçrayabilir
ve hiç ölemeyişimi korkunç sayabilirsiniz
şu palyaço dikkatlerinizi de
çekin üzerimden!

aklımın çiçekleri çöle çeviri yapıyor
git diye yerleşmiş unutlarım
inişe geçiyor
öfkem bile yerinden kalkmış
anne öpüşü değmiş gibi
sıcak tararım şimdi

isterseniz sıtmal gövdeme buyrun
kızıl giyimli dilinizle
yasa bu hayat bu
oyuncaklarınızla övünün

soğumadan hazır olda bekleyen
bulutsu geçmişim
oyun boylu çocukluğumla vurun beni

Ece ÜRKMEZ

HASTA ODASI

Giysinin içinde yüzüyorsun sevgilim
çok daha uzağa -bu sabah -hayal ettiğimizden
mendiller kurabiyeler arasında
küçük bir ateşsin sen
kutsal ve acıtmalı

el çabukluğuyla tavşan yapabiliyorsun
elma soyabiliyorsun çakının ucuyla
pastayı soymakta ustasın
en az eskisi kadar kötü
ve ukalasin

gitmek için izin istiyorsun
mendillerden kurabiyelerden ve bizden uzağa
yüzebiliyorsun

çünkü geliyor gece aynı saatte
kara çamların uğuldanan yaprağı
sormaya hatırım

ayakları ateşe sağlam basan gölgeler
kollasınlar aklımlı
diyerek geçiyorum önünden
sararmış kapıların

çünkü mersin dalının
korkunçtur anımsattığı
bana ve dünyaya

İBRAHİM BAŞTUĞ'UN ŞİİRLERİNDE SİMGESEL AĞ

Yaşar GÜNEŞ

İbrahim Baştuğ'un yayımlanmış beş şiir kitabı var. *Çalınmış Kuyuları Babil'in*, *İpteki Kareler*, *Köz*, *Kül*, *Kavis*. Baştuğ, özellikle üçüncü şiir kitabı *Köz* ve ardından gelen *Kül* ile dikkat çeken bir şair oldu. *Köz* ile 2001 Cemal Süreya Şiir Ödülü'nü aldı. *Köz* ve *Kül* kitapları hem izleksel hem de şiirsel biçimleştiren ve söyleyiş bakımından bir bütün olarak değerlendirilmesi gereken şiirlerden oluşmakta. Başka bir ifadeyle bu iki kitap, Baştuğ'un şiirsel gelişiminde yakaladığı belli bir duyarlılığın birbirine bakışımı olan şiirlerini bir araya getirmektedir. Son şiir kitabı *Kavis* ise iki bin üç yılında yayımlandı.

Baştuğ, şiirsel imgeyi, belli bir izlek çerçevesinde kalarak, kavrayış çevreninden dolayı bilinçte oluşan simgesel tortular yoluyla kurmaktadır. Ancak bu özellik Baştuğ'un şiirlerinin simgeci bir şiir olduğu şeklinde anlaşılmalıdır. Söylemek gerekir ki çağdaş şiirde gördüğümüz kültürel arketipi olmayan simgeciğin, şiirsel imgeyi ve onun göndergesini oldukça öznelletiren, bu nedenle de anlamlandırılmasında eğitilmiş okurun bile bir hayli güçlük çektiği bir simgecilik Baştuğ'un şiirlerinde yoktur.

Özellikle *Köz* ve *Kül* kitaplarında yer alan şiirlerde, hem okur için daha yitlik bir dünya haline gelmemiş olan, bu yönüyle de toplumsal bilinçte hâlâ varlığını sürdüren geleneksel şiirimizin simgesel ağından, hem de şimdiki toplumsallığın ürettiği ve giderek zihinlerde simgeleşip kalıplaşmaya başlamış görüntü imgelerinden yararlanan bir imgeleştirme düzeni söz konusudur.

Şiirin belli bir simgesel ağ içinde oluşması derken ne kast ettiğimi, *Köz*'de yer alan "Bu Ölüm" şiirini izleyerek açıklamak istiyorum:

"Bu ölüm sevgilim; günlerimiz her gün biraz daha gölgede
Her gün bir halka daha ekleniyor seni ve tini boğan zincire
Bu ölüm sevgilim; bak her gün biraz daha çok çalışıyoruz
yine de dünkü kadar yakın değiliz şaraba ve ekmeğe"

Sınırlandırılma ve yoksullaşma izleşine bağlı olarak ifade edilen 'gölge', 'zincir', 'şarap', 'ekmek' gibi sözcükler bir deneyim ve yaşantı durumunu, deneyim ve yaşantıya ilişkin olanın özgün ve keşfe dayalı duyulabilir yanlarını değil, şiirin sözcüleme öznesinin bunlara ilişkin zihnindeki simgesel ağı dile getiren sözcüklerdir. İzleşin kendisi de doğrudan doğruya bu simgesel düzenin bir parçasıdır. Dolayısıyla şiirsel imgenin taşıdığı duygu yüklerinin anlamlandırılma eksenini de bu simgesel düzenin çerçevesi içinde şekillenmektedir.

Aynı izleşti dile getiren ve *Kül* kitabında aynı başlığı taşıyan "Bu Ölüm" şiirinde de bu özelliğin yinelenildiği görülmektedir:

"Bu ölüm sevgilim; her gün biraz daha yüzeye vuruyor
açlığını tiner koklayarak bastıran çocukların yüzünde
Bu ölüm sevgilim; farkında değil misin her gün biraz daha
kirleniyor ruhumuz, ölü bedenleri süpüren çöpçülerin ellerinde"

Bu şiirde sözcükler değişse de şiirin yine sözcüleme öznesinin bir deneyim ve yaşantı durumunu dile getirmekten daha çok, zihnin belli bir simgesel ağ içinde olay ve olgularla ilgili kalıplaşmış, özgün ve keşfe dayalı olmayan duygu yüklerini yansıtmaya söz konusudur. "Tiner koklayan çocuklar" sözcüğünün imlediği de bu tür bir duygu yüküne sahip olan bir görüntü imgesidir. Başka bir ifadeyle, şiirde 'ruhun kirlenmesi', 'yaşarken ölme' durumunun, 'tiner koklama' ile 'açlık' ilişkisinin nasıl bir deneyim ve yaşantı olduğunun, bunun

sözceleme öznesine ne yaptığının gösterilmesi değil, bu durumlara söylemsel olarak işaret edildiği görülmektedir.

Baştuğ'un şiirlerinde geleneksel şiirin simgesel ağının, şiirin yoğununda önemli bir rolü vardır. Baştuğ'un şiirlerinde, Divan ve Saz şiirinin söylemsel olanaklarından yararlanıp kendi şiirini özgünleştirmeye çalışması, dizayn anlamında bir şekil çalışmasından daha çok, geleneksel şiirin simgesel ağından kopmadan bir anlam arama arayışında olması ile ilgili görünmektedir. Şiirlerde sık sık geçen 'testi', 'şarap', 'sevgili', 'bahçıvan', 'gül', 'bülbul', 'çöl' gibi sözcükler ve bunların göndermeleri, geleneksel şiirimizin simgesel ağı içinde birleştirilebilecek duygu yükleri taşımaktadır. Özne, bugüne ait bir özne olmakla birlikte, derdini ve söyleyeceklerini bu duygu yükleriyle yansıtmaktadır.

Baştuğ, şiirlerinde yalnızca geleneksel şiirin simgesel ağının anlamaklarından yararlanmaz. Bununla birlikte, geleneksel şiirin söyleyiş özelliklerinden de yararlanır. Örneğin, *Kül*'de yer alan "Yaşadık." şiirinde:

"Yaşadık. Ne gözyaşıyla sulamasını umarız sevgilinin

[toprağımızı,

ne çiğliğinin göğü tutmasını yere açacağımız yarıktan. Yaşadık
Hayvanca açlığımız da olmuştur, vahşice arzularımız da. Diken
yirtmasa seni, gül can bulabilir mi kırmızıda? Gömleğimizi

[astık dalına"

Baştuğ'un şiirlerinde geleneksel şiirin gerek simgesel ağından gerekse onun söyleyiş özelliklerinden yararlanması, şiirin sözcüleme öznesinin kendi şiirselini dile getirme açısından iki özelliğin ortaya çıkmasına yol açmaktadır. Bunlardan ilki, şiirin işaret ettiği özne ile dünya arasındaki ilişkilerde yaşanan sorunlara ilişkin yakalanan sezginin zihin düzlemine taşınarak dile getirilmesidir. İkincisi ise, özne ile dünya arasında yaşanan soruna ilişkin bir tanımlamaya ulaşıldığının düşünülmesinden dolayı, şiirsel imgenin bir düşünce-kavram açılımı şeklinde işletilmesidir. Örneğin, *Köz*'de "Ölüm? Dağılması", "Gerçek mi?", "Testi", "Ter."; *Kül*'de ise "Gidiyoruz", "Boşuna", "Ömür", "Öptüm" gibi şiirlerde bunu görmek mümkündür.

Baştuğ'un şiirlerinin özne ile dünya arasında yaşanan sorunlara ilişkin şiirsel dile getirme özelliklerine ilişkin ileri sürdüğüm düşünceleri, onun şiirlerinde 'aşk' izleşini ve bu izleşti besleyen diğer değişimleri örnekleyerek, biraz daha açık kılmak istiyorum. 'Aşk', Baştuğ'un şiirlerinde 'yaşamak' ile ilgili bir gönderim ilişkisi içindedir. Aşk, bir yanılısma olsa da sevgilide arayış-bulma-olma durumlarının tamlık duygusu uyandıracak şekilde yaşanmasıdır. Sevgilinin olmayışı, özünde bir yanılısma olan tamlık duygusunun yitmesine, öznenin içindeki boşluğun daha da büyümesine yol açar: "Onmaz tinimdeki uçurum, elinin onarıcı ıtırı baharı / olmasa." Aşk, ölüm karşısında hayata tutunmanın nedenidir: "Her aşk intiharın biraz daha ertelenmesidir". Aşk, içimizdeki boşluğu dolduran bir yatıştırıcıdır: "Sonu ölüm olan yaşama karşı umarsız bir çırpınıştır. / Oyalar". Aşk, varoluşu harekete geçiren güçtür: "Eylemekle olmak arasındaki bağ kopuyor elin / değmeyince. Testi ekşitiyor şarabı." Aşk, içimizdeki umarsızlığın merhemidir: "Neyim var senden başka sevgili?" gibi örnekleyebileceğimiz dizelerde ve bu dizelerin yer aldığı şiirlerde, şiirin sözcüleme öznesinin karşılaştığı, yüz yüze geldiği sorun, bu karşılaşma ve yüz yüze gelme durumunun içinde oluşan bir dile gelme hali olarak değerlendirilemez. Dile getirilen, 'aşk'a ilişkin belli bir söylemin kalıplaşmış duygu yükleridir. Bu duygu yükleri de yer yer geleneksel şiirin simgeleri aracılığıyla ve söyleyiş biçimiyle yansıtılmaktadır. *Kavis*'te de geleneksel şiirin simgesel ağının geriye çekilmesine karşın, şiirlerin sözcüleme öznesinin deneyim ve yaşantı sonrasının zihinsel bakışından, bu bakışta içerilmiş düşünce-kavram evreninin özne ile dünya arasındaki sorunları tanımlama ekseninden konuşmaya devam ettiği görülmektedir.

Tamer SAĞIR

WHAT
A
PİTY
!

sevişirdik geceleri yatağına serildiğim
duvarları boyardı aşkım namusluymdu
günde en az bir kez abdest alırdı
ve trombon çalardı balkonda
bütün şehir aşkımıza inanırdı.

sen öpüşünü bolivya hayaline sakla
çünkü benim doğurganlığım yok.
ve magazin haberleri artık hep aynı
kancıktan bahsediyor.
gittiğimizdir bu görünen reklamlar
alnı bir kere bile yere değmemiş
ticareti yasal kılıyor.

sonra tüm dünya yavaşça para kazandı
gazete yapraklarından taç yaptım sana
çatılara çıktık john lennon'dan hep nefret ettik
bütün sesler içinde ikimizdik
kaval kemiğimden kalem oydum
bizi bağışlasın diye tanrıya sundum.

sen bavullarını kuzey hayaline sakla
çünkü okuduğum kitaplar göğsümü
mekke'ye çekiyor.

ayaklarımdan utanıyorum ilk kez
ve kıllarından temizleyip kemiriyorsun
dilimi. bilirsin, tanrıya ne zaman karşı gelsem
geceler boyu ağlattı ebemi.

utanırdık geceleri yatağına serildiğim
günahım tazeydi, dişim hep kanardı
günde en az üç kez doğru söylerdi aşkım
biz evin çatısında namaza durdukça
bütün şehir aşka inanırdı.

Adnan ALGIN

AA

allah ıssız
her kalbe
yağarmış yapayalnız
ince ince

Baştuğ'un şiirsel gelişimine bir bütün olarak bakıldığında, *Kavis*'te yer alan şiirlerin Ahmet Oktay'ın, *Köz* ve *Kül*'ünde geleneksel şiirin şiirsel biçimleme ve söylemine daha yakın bir yapıya sahip olduğu görülmektedir. Baştuğ'un şiirlerinin biçim ve söylem olarak kendini açtığı etkilenme alanını bir olumsuzluk olarak değerlendirmekten ziyade, bunun bir sentez çabasının, şairin kendine özgü bir şiire ulaşma arayışının uğrakları olarak değerlendirilmesi gerektiğini, bu sentezi başaracak bir şiirin de hayli dikkat çekici bir şiir olacağını düşünüyorum.

Hüseyin Cahit KERSE

HERA'DAN ÜŞÜYEN ZEUS'A

“Kardeşim, Tanrılar Tanrısı kocam, bağlama kollarımı,
evcil aklımı çöz.
Kilit altında tuttuğun bedenimdeki nardadır tüm bereketin.
Rivayettir, günün birinde sümbül renkli bir yumurta buldu
Leda--
nârımın can taneciği...
Rivayettir, Eros'un karbeyaz kanatlarını
İda'ya kaçırıp sakladı Afrodit,
göğüslerimden akan sütü ak keten çarşafların emzirdiği.
Yeryüzünün yüce babası içindi tapınağım, ak sütunlarım.
Aklını çelmesinler diye gözyaşlarımla
binlerce yıl esirgedim seni.”

Kalbimdeki inme gazap şimşeğin
Körfez sarsılıyor bakışlarından
Bin çınarlı bin pınarlı dağlar susuz
Ürperdikçe susuyor, susuyoruz

Titreme gül parmaklı otağımızda
Dindi Truva sıtması çoktan
Bengisu ağzımız köpüklerimiz

Sen bembeyaz kirpikli Tanrım
Sonsuzluğa ramak kaldı çağımız
Vermeden önce son nefesini
Dinle kendini

Uluer Oksal TİRYAKİ

AĞIR BİR AKVARYUM KOKTEYLİ

köreltilmiş
jiletlerle bakma yüzüme
ölüyorum..

her yere rengârenk anı bakterileri dağılmış. flu
uyarılmış kesif arzularıyla rutubetli, hacim;
hesapsız kararlaştırılan vücuttan izole her
ruh asitle ödeşecek bir gün mutlaktır!

bak battaniyeye biraz peri masalı bulaşmış
biraz gecikmiş sperm ve endişe mührü bulaşmış
bir atın çıldırmış bakışları bulaşmış

ben senin kopuk kafanım, boynundan ucuz
bir muska gibi fırladım otobana ve yaşlı bir
köpek gibi itiraf ettim kendime:
nasılsa bir gün mezarımın taşına
bir kedi eğilip işer,

o gün tedavülden kaldırılmış eski bir
metelik gibi dönerim ben de sokağın sonunda
kahrolan tek hecelik bir gövdeyle vedalaştırarak
omzumdaki tüm zehirli ihanetleri.

köreltilmiş jiletlerle bakma yüzüme

ölüyorum..

HAYATI ŞİİRLEŞTİREN KİTAPLAR, 17

Ramis DARA

İlk şiir kitabı 2004'te yayımlanan **Hülya Deniz Ünal**'ın (1964) iki bölüm halinde sunulmuş 33 şiirden oluşma ikinci şiir kitabı *Su Yalnızlığı*, insanlığın içinden geçmekte olduğu şu çağda, şu dönemde kentli bir hanımın yalnızlığı, sıradanlaştırma, olağanlaştırma, buradan entelektüel uğraşlarla sıyrılmaya çabasını dile getiriyor denebilir.

Bu içeriği anlatacak güzel bir dize şu olabilir: “*sararacak yaprağa tutunan yeşil*” (s. 53).

Genel olarak çok parlak değil, ama kötü de değil şiirler.

Not: Kitabın adı olan “Su Yalnızlığı” ünlüsünden ünsüzüne şairlerin sevdiği bir tamlama olmalı. Dağlarca'dan, Attilâ İlhan'dan başkalarına... Şüphesiz bu tamlamanın en hakkını veren de Dağlarca...

Künye: Hülya Deniz Ünal, *Su Yalnızlığı*, Etki/Dize Yayınları, İzmir, Mart 2006, 63 s.

*

İlker İşgören'in (1982) 32 şiirden oluşma *Gözlerim Suç İçinde*'si bence başarısız bir ilk kitap.

Yayımlamak, okurla paylaşmak üzere şiir yazan, yazdığını düşünen kişi, öncelikle onayı kendi içinde aramalı, burada yeterince kalmalı, yoğunlaşmalı; burada kalırken en azından ustası sayacağı şairlerle de zaman zaman kendisini karşılaştırmalı; bazı şeyler içine sinmeye başlayınca başını biraz kaldırır gibi yapmalı, yapıp ettiklerini ancak o zaman sinmaya çalışmalıdır. Aldığı yarım yamalak onayları hemen çöpe atmalı, anı diye saygı duyacaksa bunları içine saklamalı, uygunsuz malzemelerle çerçeveletip kalbine ve beynine asmamalıdır.

Somut bir örnekten yola çıkarsak, günümüz Türkiye'sinde Türkçe şiire irili ufaklı 40-50 sözde ödül verilmekte. Bunların bazılarında üçer beşer isim zikredilmekte, böyle olunca ve “ad anma” demek olan “mansiyon” da “mansiyon ödülü” (!) diye adlandırılınca, her yıl 100-150 şiir yazan, kendisinin ödüllendirildiğini sanmakta; talip olanların hemen hepsinin ihtiyacı zaman içinde fazlasıyla karşılanmaktadır.

İşgören de bu onayımı bu şekilde aramış ve bulmuştur. Hayat hikâyesinden:

“Rifat Ilgaz ve Adnan Yücel şiir ödüllerine katıldı. Şimdilerde yadsıdığı o şiirlerle fark edildi; övgüye değer bulundu, mansiyonlar aldı. “*Şarap şiire yakıştır.*” deyip *Küp* şarapçılığın düzenlediği şarap konulu şiir yarışmasında birinciliği kazandı.”

Kitapta duygusallıktan farksız, ortalama altı bir duyarlılıkla bir yakınlıklar zinciriyle karşılaşıyoruz. 32 şiir başlığı adeta boşuna verilmiş parçalara. Bunları kaldırıp arka arkaya okuduğumuzda tekdüze bir ritimle yazılmış bir içdökümü, özel bir günlükle karşılaşıyoruz ki kim, özel bir mahkûmiyeti yoksa, rasgele birinin özel günlüğünü okumaktan haz duysun!

Künye: İlker İşgören, *Gözlerim Suç İçinde*, Etki/Dize Yayınları, İzmir, Ekim 2006, 56 s.

*

A. Rahim'in (1974) *Cebimdeki Çakıl Taşları* adlı ilk şiir kitabında, Güneydoğu kökenli bir gencin bireysel ve toplumsal hüznüleri, acıları, sancıları, barış ve cılız da olsa gelecek güzel günler umudu dile getiriliyor.

Adımı nedense eksik yazan şairimizin tamamladığı Türk Dili ve Edebiyatı eğitiminden sonra Radyo Televizyon ve Sinema eğitimi almaya başlaması, gelecekte onu muhtemelen basın yayın alanında daha etkin çalışmalarına yönleltecektir; ama temelinde bir şair duyarlılığının, şiir eğitiminin bulunması elbette her zaman işine yarayacaktır. Hem nereden biliyoruz ki şiirin bütün dünya sorunlarını çözebilecek bir araç olmadığının kabulüyle, belki gelecekte de sürdürecektir şiir yazmayı!

Yayım - Yazım Notu: Şairin hayat hikâyesinin ikinci cümlesi: “Tutkuyla sevdiği bu kasaba ilk ve ortaöğrenimini tamamladıktan sonra...” diye başlıyor. “Kasabada” yerine “kasaba” yazılmasının

(1. sayfadan devam)

öncelikle benim dışımdaki insanların; bana da düşerse en küçük [bir] pay düşer. Anam boşuna demezdi, o güzel lafi: “Oğlum, insanoğlu çiğ süt emmiştir!” / Hiçbir tek bakış, dünyaya hükümdar olmaz! (Milli Gazete, 22.12.2009)

Bana/bize “densiz” denmesinin sebebi, “Mehmet Ragıp Karcı, Metin Önal Mengüşoğlu, Arif Ay, Mustafa Özçelik, Cafer Turaç, Mücahit Koca, vb.” kişileri edebiyat günlerine çağırılmaması olmamış.

Bir kez ben “tertipçi” değil, “kurucu”ydum, şimdi nimetlenmeye çalışılan etkinliği sıfırdan başlatandım çevremdeki arkadaşlarımla birlikte.

Sonra bu edebiyat günlerine aynı anda bin kişi çağırılmıyordu ki, bazıları gerçekten şair, ama bazıları da sadece belki iyi insan olan bu arkadaşları da topluca çağırılmış olalım...

*

Bursa Edebiyat Günleri kitaplarından üçüncüsünün adı *Erguvan Bayramı*'ydi (1998). O kitabın kapağına erguvan fotoğrafı koymak istediğimizde çevremizde bu ağaççığım çiçeklerini bilen birilerini bulamadık ve Ertan Akman kitabın kapağına bir İtalyan dergisinden bulduğu çiçekli erguvan dallarını koyduğunu söyleyeydi bize –Henüz hepimiz yaşıyoruz, sorup araştırılabilir!

Sonradan Bursa Büyükşehir Belediyesi Yerel Gündem 21 adına iki erguvan kitabı da derleyip yayıma hazırladım. Bursa'da bir erguvan tutkusu başlamıştı ki anlatılır gibi değil.

Bu arada baktım ki, erguvan bayramı kutlamalarının sayısı birden 400'leri aşmış. Allah Allah! Emir Sultan dönemi de hesaba katılıp akıl ve fizik kuralları alt üst edilmiş!

Bana gelince, dindar olmadığım, daha doğrusu laik olduğum için dışlanıp unutuluverdim belediye yetkililerince.

Bu yıl 466.'sını kutlayacak belediye, Erguvan Bayramının.

Şimdiden hayırlı olsun, ama şu bilinsin ki, hiçbir tek ve hele yanlı, yanlış, haksız bakış dünyaya sonuna kadar hükümdar olmaz! Bursa Edebiyat Günleri'nin kitaplarıyla Erguvan Bayramı kitapları başta Bursa Belediyesinin arşivlerinde olmak üzere kitaplıklarda çürüyünceye kadar herhalde birkaç yüzyıl zaman geçer.

İstatistiklerde bir rakam, belki iki sözcük olarak görünme ihtimali olan ilgili Bursalı vatandaşlara gülümseyerek. –RD

VAH Kİ ‘İZMİR’E DOĞRU

Sadece insan olmanın ve onun üstün ürünü sanatın edebiyatın değil, canlı olmanın, hatta bozuk bir nesne olmanın da sınırları vardır, olmalıdır. Bozuk yapısına tehdit olarak algıladıklarına karşı, tuvalet arkalarına yazanların hicap duyacakları tosunlukları, osunlukları edebiyat, şiir dergisinde sergilemenin cümle âleme değil, sadece o bozuk yapıya zararı vardır. İmha oluşa bile sevinememekte insan olmanın gereğidir. Gerçekten sevinemiyoruz!

Ancak *Akatalpa*, günümüz her tarz Türkçe şiirin iyi örneklerini sergilemenin yanında şiirin sunuluşunda onun özgünlük ve özgüllüğünü bozan çevresel faktörlerle, kirleticilerle mücadeleye de, edebiyatın a사letinden milim ödün vermeden elbette devam edecektir. –RD

sorumluluğu, “Dizgi / Düzelti: Veysel Çolak” yazdığına göre Çolak'a ait. Dizgiyi yapanın tashihi yapmaması gerektiğine çarpıcı bir örnek bu durum.

Künye: A. Rahim, *Cebimdeki Çakıl Taşları*, Etki/Dize Yayınları, İzmir, Ekim 2007. (64 s.)

*

Hayat hikâyesinde 11 kentlinin adı geçen (biri de yurtdışı, Bakü) **Ashhan Tüylüoğlu**'nun (1972) ilk kitabı *Balkon Yalnızları*'nda üç bölüm halinde sunulan 30 şiiri birbirinden ayırmanın fazla imkânı yok. İçerik? Ad neyi çağırıyor biraşırı biraz o. Bildik içlenmeler, özelemler, düş kırıklıkları. Ortalama; ne çok kötü, ne de iyi şiirler.

Künye: Ashhan Tüylüoğlu, *Balkon Yalnızları*, Etki/Dize Yayınları, İzmir, Ekim 2008, 48 s.

Veli DÜDÜKÇÜ

VAN GOGH İÇİN KULAK

Ki,
Duydum
Kan doldu alınma

Ben de keseydim dilimi
Duyardı belki o da beni...

Sesimin aynası lal bir ulak,
Aksimi kuyularda çmlatacak.
Sebil ve sağır bu sözleri,
Kimse üstüne almayacak...

Sonra ben eğilip bir kapıdan gireceğim;
Öpüp eşiğini gözlerinin
Beni duyarsa yalnız
Gözlerin duyar diyeceğim,
Gözlerine mil çekeceğim...

Ama sen beni duy!
Ben seni duyamasam da...

Ki,
Duydum
Kan doldu alınma

Aralık 2009

Seda ERİŞ

ÇİFT DURAKLI OPERET

Kösnül aklın yurdunda yaktım
Ebabil mektuplarını.
Aşkın -den halinden bilirkişi mektuplarına
Çapraz istiflendim hayata.

Gündeliğin dilinden kovuldum, lanetledim
Kelaynak kuşlarının şaha kalkışlarını kan dökmeden.

Dün dirlik topladım kuşkonmaz örtülerden
Kılıcımla akıttım kanını acının
Son kumruyu da
Tadında bıraktım. Üstüme kaldı böylece
Has bahçenin beklemeli intiharı.

Kalıttır bu.
Rüya dili konuşan leoparlar hatırına
Bu şiirin bir tekrarı daha olmayacak biliyorum.

Suiistimal edilmiş derisi ruhumun
Koptu kanca ve çözülen bağı dizlerimin.
Yaramaz bunca acı, imbiğinden süzülerek gelmişse
Eğer.
Sen soğut tizlerini emin ol pes vuracak gökyüzü
Çift duraklı operet edilecek yerinden.

Akrebin böğrüne saptırdım kelaynak feryadımı.

Aralık 2009

İlkay AŞIK

ANKA

Sesime çarpan bulut gölgesi
Dursun. Bu acı onun nefesi
Yabancı ağaç dallarındayım, uzak
Karanlığın hemen ortasında, burada
Sabahın gelmesi gecikti, ben yokum

Albümü kapattım, sizi tanımıyorum
Eski Bursa evleri gibiyim, güzel
Sıcak bir sesi ne çok özlemişim
Ayak izlerin kilitli odalarda
Cebimde eski günler, adı turkuaz

Konuşanlar vardı gülüşenler, kalabalık
Kulağımdaya tanıdık bir senfoni
Yorgunluğumu sıyrıyorum üstümden
Yılgınlığımı. Bu bir anka
Yanıyorum, ah, tekrar doğmak sana

Mustafa EROĞLU

MAVİNİN TANRISI

Mavinin tanrısı orospularda üşürken...
Kumandalı bir siren sesi gibi yayılan, civarıma.
İşte ben, yanlış cumhuriyetlere güveniyordum.
Aşiretin kızı bana inanmıyordu.

Bir duvarın bin yıllık önünde tanıdım.
Hileli terazilere bereket dağıtan onu. Belki bir
cinayet kuyruğunda. Bir aslanın oyuncak ormanı,
çıldırırken aramızda; elini tutmuşum. Kendimin
yapmışım. Ben, o ve mavinin tanrısı. Çünkü, uz
gidilsin diye... yolculuğa çıkmışız.
Ama nasıl firari!

Şimdilerde erinçsiz oldu çok. Sesim, sesine yetmiyor.
Gözlerim, gözlerine. -Mavinin tanrısı -diyor.- karanlığı
ezberliyor yarasaların dölyatağında. Çürüyoruz durmadan.
Dünya kötü bir yer.-

Mehmet ERİKLİ

KIŞ DER Kİ...

Birkaç gölgenin ellerinde büyükçe bir boşluk...
Akşamüstlerine düğümlenen gök gürültüleri
Güzün başında ağaç renklerine giren sara nöbetleri
Kocaman bir karaltı ve birkaç gölge...
Hiç mutlulukla bitmeyen cümle
Ve cümle yoksulların sırtında eksilen sıcak;
Beyazın getireceği yaşamların içinde yok oluşun yolcusu...
Ve şimdi sırtına tırmanan soğukla mücadelesi bir
[yoksulun...]

Hey cümle kimsesizler, yoksullar, dilenciler!
Kış der ki
Yok olun!

İsmail ASLAN

İLKEL TEKRAR

perişey'e mutsuz bir prelüde sadece

1

bu giydiğim rüzgâr eskiliğim

yağmurun arkasından dolandım
tutamağım karşı kıyısına geçince denizin
ayakta kuzeyden gelen
hıçkırığa suydum

üç anemon indi göğsüme
bir parça keder
düşünce gövdeme
terk edip ağzıma kuyudum

güldüm

orman saklandım
ağaca zordum

2

arkadaşların evleri boşlukta
neyin sesine denk gelirdi

ovaya doğru susmalıydım
her tan akşam

benim ağzım ispirto
içinde taş
taşdım boyuna kadın danesi
ölmekten su toplayan ten

iki küsülü sokak kuzeyde
orada arkadaşların evleri lütfen?

san ki dışarıdaydım
içerimde öldüğümde sen

Dünya MİKHAİL

KUTSAL ŞARKI

Erkek tren oldu.
Kız tren sesi.
Uzaklaştılar.

Erkek ip oldu.
Kız ağaç.
Sallandılar.

Erkek rüya oldu.
Kız kuştüyü.
Uçtular.

Erkek general oldu.
Kız halk.
Savaştilar.

Türkçesi: OĞUZ GEMALMAZ

Deniz DENGİZ

KUYU

Gökhan'a

Bir adam bir sokağı evde çıkarıyor uzakta arada bir
Bir adam benim ağzıma taşındı bir duvarla biraz da

Hoyrat bir gökyüzü damladı bu yalnızlığa karşılık
Eski kuyularda sanki unutulmuş yusufun gölgesiydim

Sana bir su kadar da saydamdım sevgilim teninde gibiydim
Şuramda sararıyor kuşlar ve mevsimler kederli begonyalar

Bir lirik ayak sesi akşamüstü kuzey yarım kürede yürüyor
Küçük kalbinde çok canım sıkılıyordu sık sık bir dağ gibi

Bir adam bir ağızdan bir sokağa iniyor bir gölgeyle
Bir kadın bir adamın kuyularında eski bıyıklarını tarıyor

Gaziantep, 21 Ocak 2002 - Eylül 2009

Ahmet CEMİL

DAĞLAR

Hüseyin Peker'e

burada/dağlar
romantik bir devrim iddiası
yeminlerinizi bozguna uğratan/sevda
ya da sosyal bir kaçışır/uzak vadilerin omuzlarında
düşlerinizin sığınağı
sevgili kadar sıcak/yalnızlığımızdaki yakınlığımızdır

burada/dağlar
semaha duran pepug'un/çılgılığı
tarihe yazılmayan/pir u kal'ların isyanı
saçlarına sevdalandığımız/vuslat trenidir
bazen adını yakan sevgili
bazen bir çobanın tütün molası/bazen de
koyaklarda/yarasını güneşle saran eşkıyadır

burada/dağlar
satın alacağımız kentin düşlerinde
her iklim boylu boyuna akan
mavilime bakan şerange'dir *
isimsiz ceranların aşkıyla**
yaşamı doğuran kanyonlarda
sırça bir köşk misali ağırlar sizi
Dicle'nin, Munzur'un yakamoz b'akışlarıyla

* Şerange: Seyrangâh. Doğanın izlendiği yüksek yer.

** Ceran: Tunceli'de bir dağkeçisi türü.

'AĞIR TÖREN': AĞIRLI VE AKSAK

Gökhan ARSLAN

Ağır Tören (YKY, 2009); Betül Tarıman'ın *Ay Soloları* (Akdeniz Kitabevi Yayınları, 1995), *Üzgündü Kırklar* (Çankaya Belediyesi Yayınları, 1996), *Kardan Harfler* (Hera Şiir Kitaplığı, 2000), *Güle Gece Yorumları* (Can Yayınları, 2002), *Yol İnsanları* (Can Yayınları, 2004) ve *Kar Merdiveni* (YKY, 2007)'nden sonra çıkardığı yedinci şiir kitabı.

Kitap adından da anlaşılacağı gibi, daha ilk başta anlatmaya çalışıyor derdini. Nikâh denilen törenin ağırlığı bütün şiirlerde de hissediliyor zaten. Gülten Akın'ın o meşhur şiirinde dediği gibi:

Uzaktı dön yakındı dön çevreydi dön

Yasaktı yasaydı töreydi dön

İçinde dışında yanında değilim

İçim ayıp dışım geçim sol yanım sevgi

Bu nasıl yaşamaydı dön (Kestim Kara Saçlarını, Yeditepe Yayınları, 1960).

Tarıman hem içindeki ayıp şeylerden, hem sevginin anlamını bulma çabasından, hem de yaşama karşı verilen uğraş yaşamın umursamaz kalışından yakınıyor şiirlerde. Bu yakınlık belli bir noktadan sonra öyle bir hal alıyor ki, delilikle ölüm arasında gidip geliyor şiirin öznesi.

Kitap dört bölüme ayrılmış olmasına rağmen, asıl derdini "Son Söz Yerine" adını verdiği ve tek bir şiirin yer aldığı ayrı bir bölümde anlatıyor. Bölümler sanki bir köprümüştüğüne birbirine eklenmiş vaziyette. Hiçbir bölümü diğerinden bağımsız düşünmek neredeyse mümkün değil. Her bölümde bir sonrakine sarkıtılan ipler var. Aslında ip yerine kuyu demek daha mantıklı olur. Çünkü Tarıman'ın bir kadın olarak kendi içinde ve okuyucuda açtığı kuyular kapanacak türden değil.

Tarıman, daha en başta, kitabı kırk altıncı yaşına ithaf ettiğinde sizi neyin beklediğini az da olsa kestirebiliyorsunuz aslında. İlerleyen yaş, geçen zaman ve zamana tespih taneleri gibi dağılmış kadınlık halleri. Sanki taneler hiçbir şekilde bir araya gelemeyecek. Sarkıtılan ipler asla bağlanmayacak birbirine.

Kitabın ilk bölümü "Dünden Önceki Gün" adını taşıyor. Anne-baba-eş genelinde aile, kent değiştirmeler ve ölüm ekseninde genişleyen bu bölüm; kırk altıya varma sürecinin hızını ve nedenlerini döküyor bir çırpıda. Sanki şair 'dün' bir karar vermiş de; 'dün'den önce olanları aktarıyor şikâyet edercesine.

evlilik süsü verilmiş odalarda

bir kaygıyla uzlaşmak

anahtarın kilitte dönmesinin

kalpte bıraktığı ses kadardır ("Turnadağ'da Bir Fidan Var", s. 11)

diyerek evliliği bir süs nesnesine dönüştürüyor. Kadınlığın en sıkıntılı durumları var bu dizelerde. Kilitlenen her kapıyla beraber kadın da kendini kilitliyor aslında, kendi odasına çekiliyor; yalın, yakın ve çileli odalara. Bu öylesine çileli bir süreç ki, ne bakışların anlamı kalıyor, ne masa başında yenilen yemeklerin, ne de duvarlarda terk edilmiş aile fotoğraflarının.

Tüm bunların ekseninde, şairin kendisi diyebileceğimiz özne, henüz ilk şiirde net bir şekilde açıklıyor çözümünü; intihar. Kar beyazlığının ölümle eşdeğer tutulması, kendine doğrultulan silahlar, boyna geçirilen ilmikler, kırık cam parçaları, jiletin tende bıraktığı ürpertiler ve boşluğa bırakılan / bırakılmak istenen bedenler hep bu intihar tutkusunun göstergesi. Her ne kadar intihar / ölüm sanki tek çareymiş gibi görünse de, şairin hesaplaşacağı kişiler ve kentler de var kuşkusuz.

bir denizmiş kadının ta kendisiymiş

bir gün bu büyük deniz deniz dediysem

öyle büyük bir gölet ikiye özenmiş ("Ağır Tören", s.17)

dizeleri, bu hesaplaşmanın temelini oluşturuyor aslında. Buradaki 'özenmiş' sözcüğünü 'bölünmüş' olarak okumanın daha anlamlı olacağı kanısındayım. Kendini büyük bir deniz olarak gören kadının iki gölede bölünmesi ve bu bölünmeden ortaya çıkan iki kişi; baba ve eş. Yani bölünmeye sebep olan kişiler.

Kitaba adını veren "Ağır Tören" şiirinde hesaplaşılması gereken ilk kişi eş olarak çıkıyor karşımıza.

derken bele dokunan parmak sahtedir

(...)

öteki parmak omuzdadır yanlış tercih (s. 17)

dizeleri törenin neden ağır olduğunu özetler nitelikte. Nikâh defterine atılmış gönülsüz imzalar, ağızdan çıkan 'Evet' sözcüğü, bile isteye söylenen yalanların bıraktığı yıpratılmışlık hissi sanki kör bir varlık haline getiriyor kadını. Şair,

çünkü her kör

korkar kendini kundaklamaktan ("Sonra", s.14)

dese de, ortaldan kaybolup giden 'Heves', kadını kundaklıyor, tarifi zor ateşlerin içine atıyor. Üstelik bununla da bitmiyor yıpranma. Yaş, kırk altıya doğru ağır ağır ilerlerken artık ne sabahları kadını neşeyle karşılayan bir yüz var, ne de kadının kendisiyle baş başa kaldığı yataklar.

kirli kimdir ya da âdi suçlu

bilinmez kaç cinnet çıkar sevişme sonrası

avcunda kırık cam parçaları

lavabodan siyahlık taşar ("Üç Şehir Üç Yalan", s. 29)

dizelerinde de görüldüğü gibi kadınla erkeğin en mahrem anları bile 'ağır tören'in bir parçası haline geliyor. Oysa bu noktada kadın kendine de kızamıyor nedense. Çünkü karşısında birebir aynı şeyleri yaşayan, kendine ve kadınlığına inanmayan, daha doğrusu inanması engellenmiş bir anne var. Belki de surf bu yüzden, 'ayağı gaz pedalında, iki yüz kilometre hızla' sınırlar geçebilecek bir cesaret arıyor kadın. Arıyor ama kendisi de emin değil o cesareti bulabileceğinden. Çünkü hesaplaşmanın ikinci tarafı çıkıyor bu sefer kadının karşısına.

Erkek her yerde baskındır kuşkusuz. Okulda öğretmen, askerde komutan, işyerinde patron ve en sonunda evde baba. Her şeyin, bütün yaşamın evden başladığı göz önüne alırsa, otoritenin köklerini anlamak daha iyi olacak sanırım. Engels'in, *Ailenin, Özel Mülkiyetin ve Devletin Kökeni*'ni yazarken söze aileden başlaması boşuna olmasa gerek.

Tarıman:

tanırım! kendim bile inanabilirim

babamı ben öldürdüm ("Büyük Yalan", s. 21)

dese de, bu dizelerin geçtiği şiirin adı bile buna inanmamızı engelliyor rahatlıkla; "Büyük Yalan". Evet, her şey büyük bir yalan. Çünkü ne bırakıp gidecek cesareti var kadının, ne de bunu dile getirebilecek gücü. Yapılabilecek en basit şey 'iyi aile kızı rolü'nü oynamak.

Oynanan / oynanması gereken rol, sınırları baba tarafından belirlenmiş bir rol olunca, iş daha da çetrefilli bir şekle bürünüyor ister istemez.

sonra bir ses hatırlıyorsun kızınmış

solmuş baba masa konuşunca

solmuş itaat duygusu

korku ve anlam

çünkü her türk babadan biri kızına

-kucağıma oturma babam görür- der ("Sonra", s. 16)

dizeleriyle dile getirilen uzaklık bütün bir ömür sürüyor sanki. Babanın kızıyla sıcak bir bağ kurması, onu kucağına alıp sevmesi, gezmelere götürmesi ne asker olmanın getirdiği otoriteyle bağdaşıyor, ne de ataerkil aile yapısıyla. Kadınların yazdıkları şiirlerde babalarından hiç de olumlu bahsetmemeleri, hep hesaplaşma içinde olmaları sanırım bu otoriter tavrın getirdiği sonuçlardan kaynaklanıyor. Erkek şairler içinse tam tersi bir durum söz konusu nedense. Onlar için 'baba' hep bir eksiklik, yarıda kalmışlık hissi olarak beliriyor şiirlerde.

Ashına bakılırsa kadının babadan istediği çok fazla bir şey de yok. Devletine ve ulusuna sonuna kadar bağlı olan baba, az biraz da kızına bağlanabilse, ona inanabilse hiçbir sorun kalmayacak aslında. Tarıman, ilk bölümdeki şiirlerde sürekli bunu dile getirir de:

kuyuda babamla bir ben var idi

babamın asker olan elleri yarısı ben olan

(...)

babam bir kadını sevdi miydi

onu annesi gibi koklar severdi ("Tuhaf Aks", s. 24)

diyerek, babayla niye aynı noktada buluşamayacağını özetliyor açıkçası. Çünkü baba eşinin ve kızının özelinde her kadını annesi yerine koyma telaşında. Böyle olunca da ne anne anne olarak sürdürülebilir varlığını, ne de kız babanın istediği gibi bir hayat sürebiliyor. Şairin de dediği gibi her babanın içinde bir kadın olması, daha doğrusu annesi gibi bir kadın olması izin vermiyor buna.

“Ağır Tören” hapsedilmişliğin, çaresizliğin, kadınlığın şiiri. Fakat tüm bunların yanında özellikle birinci bölümde vurgulanan bir özellik daha var; ‘yolculuk’. Hem babanın asker kökenli olmasından, hem de Tarıman’ın öğretmen kimliğinden kaynaklı olarak hep bir yolculuk hali var şiirlerde. Bu noktadan bakıldığında geçilen / bulunulan şehirlerin haddi hesabı yok. Turnadağ, Erzurum, Bingöl, Mardin, Malatya, Ankara, Adilcevaz, Muş ve Varto hep bu yolculuk sırasında uğranan şehirlerden. Şehirler ve yolculuk bu kadar yoğun olunca, bölümler de ister istemez yoğunlaşıyor. Terk edilen her şehirde bırakılan anılar, aşklar, hayatlar ve gidilen her yeni şehrin merakla beklenen yeni yaşamlar, yeni bir şehre alışmanın sıkıntıları. Oysa Tarıman “Üç Şehir Üç Yalan” şiirinde:

o sayfada ben de varım

kirli ellerim

boyalı saçlarım

hangi dağa yürüsem bir keşanlı (s.30)

diyerek hangi şehre giderse gitsin, her şehrin bir yalandan ibaret olduğunu vurguluyor. Hatta bununla da kalmayıp her yolculuğun, her şehir değiştirmenin sonunda, hep ‘Keşanlı’ kaldığını belirterek ilk kimliğinin, asıl memleketinin üzerinde duruyor inatla. Yani hayata ve aşka doğduğu topraklardan bakmaya devam ediyor. Duyarsız bir kocanın eşi, otoriter bir babanın kızı, hayatın aşkı doğru düzgün yaşayamamış bir öznesi olan kadın, şehirden şehre yaptığı yolculuklarda bırakıyor her parçasını.

Ailenin, kadınlığın ve şehirlerin arasında sıkışıp kalan, kendini hiçbir kalıba sığdıramayan, daha doğrusu sığmak istemeyen Tarıman, kitabın ikinci bölümü olan “Yarıdan Sonra”da belki de tüm bunların doğrultusunda rakamlara indiriyor benliğini.

insan bazen göremiyor

kalp gözüyle gördüğünü (“Sayıların Söylediği”, s. 43)

diyerek, gençliğin en güzel yaşlarına, ‘yirmi sekiz’e götürüyor okuyucuyu. Her ne kadar ‘yirmi sekiz’in niyet olduğunu belirtir de o da biliyor niyetin kolay kolay eyleme dönüşmeyeceğini. Belki de sırf bu yüzden yirmi sekiz yaşının hayatta sadece bir peron, bir durak olduğunu bilen kadın iki kuvvetli kolun hayaliyle geçiriyor günlerini. Sonra da o kolları tanrının kollarıyla özdeşleştirerek başka bir otoriteye sürüklüyor okuyucuyu.

Sayıların zenginliği karşısında gittikçe fakirleşen kadın, her ilerleyen yaşla beraber daha iyi anlıyor bedenini.

tene de heves biçmeli

her dokununca olmuyor (“Sayıların Zenginliği”, s. 47)

demesi boşuna değil. Konuşmayı, dokunmayı ve dokunulmayı unutmuş bedeni, sadece kendi yaşadığı bir aşkın zirvesine sürüklüyor onu. Karşılığını bulamayan ten, ruhu da boş bırakıyor böylelikle. Bu arayışın karşısında kocaman ve yalnız bir ‘Dağ’a dönüşen özne yine şehirden şehre sürüklenirken, hayatına giren insanların yerini de belirliyor bir anlamda. Kimisi yalnızca bir mola yeri bu kişilerin, kimisi eski tarihlerden kalma bir batık, kimisi de kadını yalnızca iç çamaşıra indirgeyen anlayış. Tüm bunların ekseninde,

ayrıntıymdır evde tek

C’den önce A’dan sonra gelirim (“Her Şeyden Önce”, s. 49)

diyerek adının baş harfini imleyen Betül Tarıman; baba evinde oturmayı, ev denen mağarada küçük bir ayrıntı olarak kalmayı kabulleniyor ister istemez. Üstelik kafasında sorular ve asla gelmeyecek olan cevaplarla.

Tarıman’ın kendisini hapsedtiği ev / mağara, küçük bir umuda da dönüşebilir zamanla; ama yersiz, boş bir umut bu. Onun için umut, saat ‘sekiz’den ibaret. Sekiz deyip geçmeyin. Bu saat beraber uyanmanın, kahvaltı sofralarına oturmanın, sıcak bir günaydının saati. Tarıman, her sabah saatini aşka kursa da, aynı aşkın aslında bir tabanca olduğunu da biliyor. Kendine dertler edinen, yolculuklara çıkan bir tabanca.

Saat sekizlerin aslında hiç olmayacağını bilen, kendini sürekli uzaklara atmak isteyen, üstelik giderken kendini de bırakmak isteyen Tarıman, tüm bu sayıların gölgesinde, ‘kadınlığın sıfır derecesi’ni temsil ediyor bir anlamda.

dokuzu dokuzdan çıkardım

kaldı sıfıra sıfır

sıfırla bir kendime kaldım (“Sayıların Niyeti”, s. 56)

dizeleriyle hiçliği, tükenmeyi işaret ediyor. Sanki dokuz canı var da şairin, dokuzunu da bırakmış hayatta. Siz bakmayın “ondur hayatımın hikâyesi” dediğine, geriye kalan 1’e aldanmayın. Şiirlerinde her şeyi birbiriyle toplamak yerine, her şeyi karşı savaşıyor, çarpışarak yürüyen Tarıman, ister istemez biliyor 1 rakamının çarpımlarda etkisiz eleman olduğunu. Tüm bu çarpışmalardan geriye yalnızca kocaman bir taş, kocaman bir katılık kalıyor. Şair, her ne kadar içine attığı her şeyi zamanla içinden çıkarsa da, geride tortuların, parçaların kaldığını biliyor. Bunlar belki de hayata ait son parçalar; babayı, ölümü, geceyi temsil eden.

Sayıların kötü birer soru olduğunu ve sayılarla ancak sözcükler vasıtası ile savaşılabileceğini düşünen Tarıman, kendini ve kadınlığını sıfıra, yani hiçliğe indirgese de, güvenmeden edemiyor ‘sayıların hikmeti’ne:

dünü bırakıp sayılara git

rakamlar hayatı var eden kuş evleridir

tutup yakana bir rakam ilişir (“Sayıların İyiliği”, s. 59)

Rakamların sürekli aşkı işaret etmesi, saatin insan kalbini temsil etmesi yol açıyor belki de bu güvene. Tüm bunlara rağmen rakamların kalabalık oluşu, sayıların yanına harfleri ve sözcükleri de alma gereğini duyuruyor Tarıman’a. Şair, sayılara ne kadar güvenmek isterse istesin, onlarla yaşadığı tecrübe, küçük de olsa bir kuşku barındırıyor içinde.

örneğin ölümsüz bir sayıdır

yirmi beş gençliği hatırlatır

kırktır kumrular sokakta

gezinir gün boyu

insan ellisine gelince

rakamların da ruhu olduğunu anlar (“Sayıların Dileği”, s. 63)

sözleriyle de belirtildiği gibi, belki de rakamların böylesine gelip geçiciliği neden oluyor bu kuşkuya.

İlk bölümde genel anlamda aileyi ele alan, ikinci bölümde ise sayılarla savaşan Tarıman, “Bugün” adını verdiği üçüncü bölümde, artık savaşı bırakıp bir ev / yaşam kurma uğraşına başlıyor.

ömürüne girdiğinle ömürden çıkılmıyor

silkelen düş aşklarını terekeden (“Lalezar”, s. 68)

diyerek yeni bir yaşam inadını diri tutmaya çalışıyor. Tarıman yeniden ve umutla başladığı bu ev kurma telaşında çırpınıp dururken bu telaşa yenik başladığını da bilincinde oysa. Bütün ordularını bir savaşta yitirmiş bir komutan gibi bütün kadınlığı elinden alınmış olan şair, daha en baştan yenik başlıyor yeni hayata. Hiç açılmayan şemsiyelerden ve boşta kalan dizelerden nasibini alarak, güzel bir kadın ayakkabısının varlığıyla avutuyor kendini. Kadın ayakkabısı, şairin hayatına girip çıkan bir sürü nesne gibi kadınlığın işareti olarak duruyor burada.

Tarıman, ‘Bugün’de içinde bulunduğu durumu anlatmaya ve yaşama yeni baştan başlama gayretini okura iletmeye çalışırken, Oğuz Atay’ın *Korkuyu Beklerken* isimli kitabında yer alan “Beyaz Mantolu Adam” öyküsüne göndermede bulunuyor:

(...) şehrin göbeğinde

beyaz mantolu bir adam var (“Şehir Çıplak”, s. 73).

Daha önceden “Oğuz Atay’ın ‘Beyaz Mantolu Adam’ Öyküsünde Bir İtiraz Olarak İnsan” başlıklı bir deneme kaleme almış olan Tarıman, öyküdeki toplumla bir türlü barışamayan, uyumsuz, deliliğin sınırında gezinen kahramanla bir tutuyor kendini. Belki de bunun için, şair kendini eve kapatmayı bir çözüm olarak görüyor. Başka kadınlar sürekli çocuk doğurarak yaşama katkıda bulunurken, o çocuk yerine kırılğan ve sessiz harfler getiriyor dünyaya.

iyi misin dedim kendime

-iyiyim ya sen- (“Şehir Çıplak”, s.74)

sorusuna bile cesaret edip yanıt veremiyor. Yırtık bir bavul misali sürekli bir yerlere gidecek gibi dururken, bavuldaki o yırtıktan olsa

SUDA DOĞULAN

ve suyla gitmek istiyorsun.
gürlemeyerek, sakın sakın
kabarın dalga kollarına alsın seni
ve ufku şenlendiren busesiyle götürsün.
kaybolmak ki,
kentin suya gömüldüğü sonda;
ve an'ı,
insanı doğuran kıvamlı bir sonsuzlukta durdurmak

gerek, bir şeyleri düşüreceğinden, kaybedeceğinden korkuyor
Tarıman.

Oysa kendi yarattığı tek kişilik hayal dünyasında yaşayan şair,
hayatın 'ağrısı kendinden menkul bir abdal' olduğunu da biliyor.
Bu yüzden çocukluğuna inmekte, oyunlar oynamakta, okula
gitmekte, bayram sabahlarına hazırlanmakta ve belki de hayatın
ağrısını bu şekilde hafifletmekte bir sakınca görmüyor. Bu gerçek
dünyayla baş etmek, savaşa kaldığı yerden devam etmek için,
hayalin ötesinde başka bir şeye daha başvuruyor Tarıman;
sözcüklerin o gizemli dünyasına, yani şiire. Şiir deyince şairin ister
istemez kendisiyle hesaplaşması da giriyor devreye.

yazdıkların kalacak yürüdüğü değil de

(...)

ne kendime inanıyorum ne de dünyaya

ilk doğduğum günkü gibiyim şiir kadar çıplak ("Salih Sokağı",

s. 77)

(...) *metresi oldum sözcüklerin* ("Kendimde Kalıyorum", s.

78)

şu yazdığın şiir var ya içinde kendimi buldum (Cevizli Çörek,

s. 87)

şairler vardı yan yatarlardı toprağın altında

sarılmak için kederlerine sıkıca (Şehir Mezarlığı, s. 92)

gibi dizeler şiir aracılığıyla başlatılan hesaplaşmanın basit birer
göstergeleri yalnızca.

Tarıman şiiri bu bölümde bir hesaplaşma aracı olarak
kullanırken saldırdığı / hesaplaştığı şeyler fazla değişmiyor aslında.
Her defasında kendini susturanlar / susturmaya çalışanlar burada da
giriyor devreye. 10 canından 9'unu veren kadın, sadece 1 olarak
dururken hayatın ortasında, 2 olmak, yani aşkın doğuşuna tanık
olmak için çaba gösteriyor bir yandan. Oysa efkârdan başka bir şey
değil bu çaba. Çünkü bu çabanın, bu bekleyişin sonunda da bir
düşme var;

kiminiz olabilirim ki ("O Sensin", s. 82)

Herhangi birinin kimsesi olamayacağını anlayan, yani 2'ye
çoğalmanın imkânsızlığının farkında olan şair;

insan büyüdüğü duyarlılık artıyor

çimlere basmıyor yerlere tükürmüyor

pazar gününü anlıyor okulu asmıyor

insan en çok kendini seviyor en çok ("O Sensin", s. 81)

diyerek bu çoğalma, artma isteğinin nedenlerini açıklıyor aslında.
Çünkü kadın, çoğaldıkça yeniden dirileceğini ve resmi ideolojinin
boyunduruğundan kurtulacağını düşünüyor. Sanırım bu noktada
babanın asker kimliğini yeniden hatırlamak gerekiyor. Kadının
peşini bir türlü bırakmayan otorite, okul servisinden yemeğin en iyi
tarafının verildiği sofralara kadar tekrar ve tekrar sızıyor şairin
hayatına.

çünkü bunalımın eşiğine gelmiş her erkek

(...) *bıyıklarını hayatımıza sarkıtabilir* ("Hata Payı", s. 84)

sözleri orta yaş krizine girmiş babaların neden olduğu bir kâbus
gibi çöküyor. O baba ki Anadolu kasabalarındaki tiyatro
salonlarında en önde oturarak ve ilk önce konuşacak olmanın
verdiği hazla sürekli şişiyor egosunu. Gittikçe büyüyen egonun
altında kalan kadın, haykırıyor ister istemez:

buz tutmuş bir oda buz tutmuş bir adamdan iyidir ("Cevizli
Çörek", s. 85).

Baba ve babanın özelinde devlet baskısı bir yandan, hayatın
dayattığı çıkışsızlık bir yandan, kadını sürekli bir kısılcım içine
sürüklerken, kadın cinselliğini bile kaybediyor zamanla.

kaybediyorum kendimi içimi dolaşırken bir mermi ("Cevizli
Çörek", s. 87)

dizesi bile tek taraflı bir sevişmenin özeti gibi adeta. Bu yüzden şair
yatağını bir toprak, bir mezar gibi görürken, durmadan yaralar
kurutuyor kasıklarında. Yatak bir çöle dönüşüyor ve 'sevişme
hallerinden nefes aldırılmama hallerine geçiyor'.

Tarıman'ın yaşadığı evler, biraz da babadan kaynaklı olsa
gerek, sanki hastalıklı bir sığınak gibi. Anneyle baba arasında kalan
kadın, bu yüzden kendi içine kapanıyor sürekli, kendi cinselliğine,
kendi yalnızlığına:

çocuk kaybedilmiş bir ulustu

sonuç sıfırdı ve babanın merhameti

kanser olma riski kadardı ("Yağmurlu Camda Çocuklar", s.
88)

Kaşları devamlı gökyüzünü gösteren, yani her şeyi
'olmaz'layan baba, kendiyile bile dost olamayan, kendi
cehenneminde yanan kadının yalnızlığına atılmış bir düğüm
aslında. Ne sahip çıkabileceği bir dün'ü var kadının, ne arkadaşı, ne
de herhangi bir mülkü. Belki de tek mülkü, bedeni.

bilmek için gönderildiğim cehennemde

yasakladım kendimi dost bildiğime

insan yalnızlığınınmış meğer

sarıldıkça dost diye birilerine ("Saatim Kurulmadan Evvel", s.

95)

'Bugün'de yaşayan, bugünün ağırlığını bütünüyle
duyumsayan kadın kırk altının ağırlığını da daha fazla hissediyor
artık. Belki de bu yüzden yoğun bir iç hesaplaşmaya girişiyor
kendisiyle. Ne vücut ölçüleri (boy ve kilo) tatmin ediyor kendini,
ne de aşktan bir umut bekliyor artık. Fazla gördüğü yağlarını yok
etme seansları bile kendini yok etme seanslarına dönüşüyor
zamanla. Sanki sevdiği erkekler ya eski zaman şehzadeleri gibi
Sarayburnu'ndan denize atılmış; ya da askere gidip dönememişler.
Bütün kaleleri zapt edilmiş, bütün yolları kapanmış kadın, kendi
yönünü çizmekte bile zorlanıyor artık.

yönsüzüm ben vasil katar arasında kaybolmuş

dilim dinim ulusum yok

vazgeçtiğimden beri vazgeçemediklerimden ("Kırmızı", s.

112)

diyen Tarıman, sırtına saplanmış bir hançerle beraber,
kaybedeceğini bildiği bir savaşta tek başına ayakta durmaya
çalışıyor sanki. Üzerinde de zırh yerine hatalardan örülmüş bir
elbise. Soyunmaya kalksa, kırk altı kat giydiği bir kahır bulacak
karşısında. Tüm bunları bildiği için, yorgun ve umutsuz, tüm
kadınların yaptığı gibi, aile mezarlığını andıran masalardan kalkıp
kadınlığın sığınma alanına, mutfağa atıyor kendini.

boğarak kendimi ve asarak bir ağaca

kaldığımda içime kaçarak sararmış odalarda

sanki her şey bana yakın benden uzakta ("Savaşçı", s. 125)

diyen Tarıman, hayat karşısında etkin bir özne değil de, kırılgan bir
yamak gibi hissediyor kendini. Yani çaresizce sığındığı mutfağında
bile günahlardan ve hatalardan yapılmış yardımcı bir özne olarak
kalıyor. Ne yapsa yapsın niyetini eyleme çeviremiyor bir türlü.

sesin karşılıyor sabahı yakın bir arkadaşştır elbet

bir fincan türk kahvesidir sesin iyidir herkeslerden ("Ayaş
Yollarında", s. 129)

dizeleriyle başlayan "O Yerde" isimli son bölümde, Tarıman
şehirden şehre koşup duruyor yine. Her ne kadar 'o yer'i vurgulasa
da; kadınlığın bir sürü şehre dağılmış hali, bütün uğraşlara rağmen
sabitleyemiyor kadını. Bir yer var; var ama neresi belli değil.
Tarıman belki de bu yüzden 'o yerde' diyerek netleştiremiyor aşkın
nerede olduğunu. Ayaş yollarından başladığı aşk arayışını
dolaştırmadığı yer kalmıyor. Kimi zaman Felluce'nin göğe
yükselen dumanlarında arıyor aşkı, kimi zaman Rize'de, bir çay

ÜÇ YÜZLÜ SOKAK

I
uykunu sinip yüzüme
sabahları
beyaz havlunla
bakmak sokağına
bir az'ı kararlı

II
sırtımdan eğri çizerek

kendini bırakmak
sokağa
bu
dış'a

III
her gün
aynı sokaktan
ilk kez geçiyorum

alış buna

yaprağında. Bazen Amik Ovası'nda bir ırmak olup akmak istiyor, bazen de Erzincan'da gümüş yüzüklere bakarak avunuyor.

Tüm bu arayış çabalarına rağmen, hiçbir adreste bulamıyor kendini. Bir Adalar vapuru gibi limandan ayrılıyor ama nereye gideceği belli değil. Zaten bir yere varsa bile, o da biliyor gittiği her yerin bir Viranşehir'e dönüşeceğini. Yalnızlığın tanrıya özgü olduğunu yineler gibi, Allah'ın evine, kendi içine dönüyor yine.

Tarımın "Son Söz Yerine" adını verdiği son bölüm, "Mahan" adında tek bir şiirden oluşuyor yalnızca. Bu tek şiir bütün kitap boyunca anlatılanların altı çizilerek yeniden dile getirilmesi gibi.

*yordunuz beni
acı doldu taşı fincan
işte ben bu kadarım
bir su kabıym ellerinize
suyun azaldığı yerde
bir buğu kadarım* ("Mahan", s. 137)

diyerek, insanlar karşısında artık ne kadar küçüldüğünü ve önemsizleştiğini vurgulayan şair, tüm bu yaşadıklarının kendini olgunlaştırdığını da belirtiyor aynı zamanda.

*daha çok kadının şimdi
siyah bir kadının ancak* (s. 137)

diyelerinden de anlaşılacağı üzere, tehlikeli ve siyahi bir olgunluk bu. Bu siyahlığın sonucu da ölüme çıkıyor ister istemez. Adalet Ağaoğlu'nun kahramanı gibi 'ölmeye yatan' kadın:

*siyah bir kadını siyah bir kadın ancak
sözle toplar kendinden* (M, s. 138)

diyerek, kitabın sonunda sözcüğe, şiire sığınıyor son çare olarak.

Ağır Tören, Betül Tarımın'ın dünden bugüne yaşadığı ve yarın yaşayacağını tahmin ettiği durumların bir toplamı. İçine kapanan, baba ve devlet baskısından bunalan, durmadan şehir değiştiren; ama değiştiren de ayrıldığı her şehri yanında götüren kadının, kendine karşı verdiği savaşın bir izdüşümü. Kitaba genel anlamda bakıldığında, şiirlerin çok konuşan tavrı oldukça dikkat çekiyor. Yaşadığı dünyada, içinde bir suskunluk dağı büyüten şair, bu kadar yoğun konuşarak yükünü hafifletiyor sanki. Sürekli bir şey söylemeye çalışması, Tarımın'ın ağırlığını azaltıyor mu bilemem; fakat şiirlerin zaman zaman bu sözcük kalabalığını kaldırmadığı da aşikâr.

Bu sözcük kalabalığı toplumda sürekli susturulan kadının durumundan kaynaklı olsa gerek; ara sıra dil kırılmalarına da maruz kalıyor. Söylemek istedikleri devamlı ağzına tıklan kadın ister istemez bozuyor dilini.

ve çırağı en güzel yemeklerin henüz yenmemiş ("Şehir Çıplak", s. 73)

susarsın olabildiğince ve çatanalar ("Helallik", s. 115)
eşliyorsun her sözün altını ve görüntülerin ("Dikkat Kesilince", s. 103)

gibi örnekler kitap boyunca sıklıkla karşımıza çıkan dildeki bozulmaların ve yer değiştiren tümce öğelerinin tipik birer örneği.

Tarımın'ın *Ağır Tören*'de anlamı ve anlatımı kuvvetlendirmek için başvurduğu noktalardan biri de özel isimler. Nurgül, Nalan, Feri, Zeynep, Şefik, Didem ve Salih gibi isimlerin, şairin hayatında önemli bir yeri olduğu kesin. Bize tüm bu isimleri yakından tanıtmaya gereği duymayan Tarımın, bu şekilde davranarak bu isimlerle belirli bir mesafe koyuyor aramıza. Hayatına giren herkesin onda bir yara açtığı hesaba katılırsa, bu mesafenin nedeni de bir anlamda ortaya çıkıyor.

Tarımın'ın özellikle üzerinde durduğu kişilerden bazıları da hüznü, yalnızlıkla, yenilgilerle içli-dışlı olanlar. Bazen buğulu sesleriyle Ali Ekber Çiçek, Neriman Altındağ ve Hacı Arif Bey gibi ses sanatçıları çıkıyor karşımıza; bazen de hep yenilmişlerin öykülerini anlatan Ahmet Muhip Dıranas'a, Oğuz Atay'a, Tomris Uyar'a ve yönetmen Derviş Zaim'e götürüyor Tarımın bizi. Üstelik bununla da kalmıyor; güleriz ağlanacak halimize misali, Chaplin ve Adile Naşit hüznüyle bizi süzerken; şair, Pir Sultan Abdal gibi darağacına çıkıyor sanki. Çıkıyor da kendi kendine geçiriyor ilmeği boynuna.

Bütün bu kişisel göndermelerin yanında, tarihsel göndermeler de üzerinde durulması gereken bir konu. Tarımın'ın işaret ettiği tarihler hep yenilgilerin, kayıpların, savaşların bir çeşit dökümü.

Osmanlı'nın 1915'te Midilli Zırhlısı vasıtası ile savaşa girmesiyle şairin kendisiyle ve toplumla tutuştuğu savaş aynı yıkıcı etkiye sahip neredeyse. Yırtık bir Türkiye haritası üzerinde bir sürü şehre uğrayan şair; sanki Piri Reis'in haritasını takip edercesine Cezire-i Kıbrıs'a da bulaştırıyor yenilgilerini. Hezarfen Ahmet Çelebi gibi göğe yükselip şehirlerin, yani acılarının üzerinden uçmayı ya da çocukluğuna dönüp Jules Verne'in romanlarına sığınmayı düşünse de, biliyor ki, hayat bir Çanakkaleli Melahat! Şair, tüm bunların etkisiyle, bazen kuyuların dibindeki Yusuf, bazen Kербela çöllerindeki Hüseyin, bazen de yasak meyvenin çekiciliğine kapılan Havva gibi hissetmekten alamıyor kendini. Belki de tüm bu yıkıcı düşüncelerin sonucunda:

ilk çağ uygarlıklarının en önemlisi sümerlilerdir ("Umuma Mahsus", s. 98)

diyen Tarımın, yazıyı ilk kullanan topluma, yani şiire sığınmakta buluyor son çareyi, şiirle anlatıyor bütün derdini.

*insan da yalandan aşktan ölebilir
içindeki otistik çocuğa sarılarak
algının kapıları hep kapalıdır*

görmez görmesi gerekeni

şaşkıdır âşık olduğunda

der ki; - ateşlerde yanayım gerçek diye bir şey yoktur

herkes kendi yalanından geçecek

elinde bir silgi silmek için hakikati

sen şimdi şehrin göbeğine düşmüş

marifet san- ("Büyük Yalan", s. 23)

Ağır Tören, ağır ağır ilerleyen, çok konuşan, çok şey söylemeye çalışan bir kitap. Kadının toplumsal konumundan bireysel duruşuna kadar kadınlığın bütün evrelerine değinen Tarımın, şehirlerin ve tarihin üstünden de eksik etmiyor kaleminin gölgesini. Sanırım bu noktada en başa dönüp Gülten Akın'ın o güzel dizesiyle bitirmek gerekiyor yazıyı:

Ah, kimselerin vakti yok

Durup ince şeyleri anlamaya (Kırmızı Karanfil, YKY, 2004).

Gültekin EMRE

Geçip gitmiş yazları -o güzel yazları-, unutulmaz sohbetleri, dolu dolu sofraları sonradan anımsamayan mı var? Ne yazık ki bir daha geri gelmeyecek o günlerin safran sarısı hüznüne kapılmamak mümkün mü? Aklımıza ne hüznülü şarkılar, ne hoş şiirler, sararmış fotoğraflar -çoğu çoktan aramızdan ayrılmış dostlarımızın olduğu- gelirir birden. Ya da bir ses -ne çok unutulmaz ses biriktirmişizdir içimizde-, bir görüntü -görüntüler de öyle; kimi sözcükleri nasıl unutturuz?-geçmişin engin derinliğine alıp götürür bizi. Rüzgâr, kuşlar, çiçekler, doğanın sunduğu olağanüstü görüntümler, deniz, bulutlar, günbatımları... hepsi hem imgedir şiirlerde, hem de farklı duygularla olmuşlardır bizimle: "İşte bulduğumuz yer"ler. "ölülerimizle, eski sevgililerimizle". Her buluşma "yeniden anlatmak için"dir eskiyi, geçmişi.

Cevat Çapan'ın yeni şiirlerini bir araya getiren *Ara Sıcak*'ta "beni oralardan uzaklara savuran / rüzgârlı yolculuklar" buldum bir yaz vurgunu olarak. Üstü zamanla örtülse de yine de unutulmaz anıları, geçip gitmesini hiç istemediğimiz anıları, gözümüzün önünden bir türlü gitmeyen görüntüleri, sevdiklerimizin sesleriyle... örülü dizelerde almış başını giden dünyaya inat, geçmişe gidip gelmenin sıcaklığını yaşadım *Ara Sıcak*'taki şiirleri okurken. "adı bilinmez bir rüzgârın savurduğu / kurumuş yapraklarıyla güzün / İşte tam bu ölü saatte beliriyor yüzün" diye düşündüm ben de dalıp giderek kendi geçmişime, anılarıma, fotoğraflarıma. Düşlerle dolu bir kitap, *Ara Sıcak*; okuru da düşlere davet ediyor, bende olduğu gibi, tutup elinden. Düşlerimizi anlatmamızı, onunla paylaşmamızı istiyor Cevat Çapan: "İstersen bana düşlerini anlat, / istersen sus sabahın sisli alacasında". Öyle anlar oluyordur ki "Bir yandan bir şarkıyı düşlü"yordur, öte yandan "Sesini dinler gibi dinliyor"dur "gecenin sessizliğini". Mektuplardan cümleler de gelirir apansız insanın aklına, düşlere alıp götüren, anıları tazeleyen. Kimi zaman da insan kendini bir yolcu gibi görür "nereden geldiği bilinmeyen" o imgelerde, onca görüntüde, imgede, metafora. Sevgilinin sesinden "yarım kalmış cümleler" de belirir bellekte hiç umulmadık bir anda. Sonra da "bir masal kuşu" "Koş gel diye" öter sevgilinin hayali akla düşünce. Özlemler geçmişin görüntüleri, dostlar anılır, aranır insanın içi sızlaya sızlaya: "Siz, hepiniz, birkaç kişi, neredesiniz?" diye sorulur akıp giden insafsız zamana. "Türküler" söylenirdi "böyle gecelerde / sabahı düşünmeden". Bazen de düşten hiç uyanmasak deriz "kimi gözyaşlarını kurutarak". Kimi zaman da "O düste de / duyduk birbirimizi / uzaktan, / hayal meyal seçtik kırıklarımızı".

Ara Sıcak(lar), soğuk mezelerden sonra, ana yemekten önce gelir sofraya ve rakının tadına tat katarlar: arnavutciğeri, sigara böreği, hamsi köfte, enginar kızarması ve daha neler neler... İşte böyle geçer yaz -yiyerek-içerek-, ömür; hem de şimşek hızıyla: "Yağmurlarla tomurcuklanan ağaçlar" kalır geride, görüntülerde: "çıkıp gelmiş özlemin burgacından / bakışlarında düş kıvılcımları" da olmasa, yaşamın ne anlamı olabilir ki? Hayat, ne de olsa, "birden sıçrayarak uyardığın / bir düş"ten başka nedir ki? "Belki de hepsi birer düştü" yaşadıklarımızın, andıklarımızın, düşündüklerimizin, özlediklerimizin.

"Yazlardan bir yazdı"r "elbet, unutulmaz". Hüznün, hayıflanmanın yanında insanın içine işleyen bir ağıt da yakıyor Cevat Çapan *Ara Sıcak*'ta: "Bir orman düşündürdüm saçlarımı

YURT BİLGİSİ

güne aç uyanıp, saçlarını tarayan bir halkmış
uykularında yurtlarını emzirmiş analar

ateşe sürgünmüş çocukları, ateşten korkmazlarmış
savaş var diyene, davullarla uğurlanmış

her kedere bir karşılık bulunmuş dualarda
-tanrı affeder, tanrı atfeder
tanrı ne yapсын, susar bazen-

yeni iller yazılmış atlaslara
büyürmüş kasabalar, köyler mağlup
adı yerinde soluksuz bir bozkırmış memleket
başaklara sarıdan isim düşünürmüş

yurdumuzun başkenti anakaraymış
-gidilmez denizleriyle söylenir

koklarken / Bir ses bırakırdım bulman için kulağının dibine". Deniz uzak da olsa yakındır, dizelerde, "pembe deniz kabuğu içinde" . Yaz geçip gitse de yine gelecektir düşleri besleye besleye. Zaman zaman "fırtına" çıkar "alabora" olur tekne, yaşam. Düşlerde yetiştirilen "cezayir menekşeleri, / hindistan cevizleri, / korsan artığı baharat, / türlü ipekli kumaş". "O eski yaz akşamları / çardağın gölgesinde" babalarımızın anlattıkları ve annelerimizin anlatamadıkları hepsi çok geride kalmış olsa da, unutulmuyor işte. Babalar bir destan kahramanıdır annelerle birlikte, öteki akrabalar da masalın içinde yer alır sessizce. "Bir dağdan iner gibi yavaşça / atını bağlayıp avludaki asmaya / odaya sessizce giren bir düştü babam". Benim babam da öyledir beni üç buçuk yaşında yetim bırakıp gideli. Uzaktır geçmiş, ne kadar uzak olursa olsun yine de yakındır düşlerde, imgelerde, dizelerde, şiirlerde, fotoğraflarda... "Şimdi yaşlı belleklerimizin dehlizlerinde / anılarla sarmaş dolaş, / nedense bir acı tütün tadı var dolaşan / dilimizde." Elimizdeki tek sermaye de budur ve buna hep sahip çıkıyoruz yaşımız ilerledikçe.

Ara Sıcak'ta Cevat Çapan, geçmişine, anılarına, unutamadıklarına, düşlerine ortak ediyor okurunu da. Yalnızca ortak etmekle kalmıyor, okurunun da kendi geçmişine dalmasına, anılarına doğru yolculuğa çıkmasına da katkıda bulunuyor. Yumuşak ve içe işleyen bir sesi var onun. Yalın şiirlerinin dili yenilikler içeriyor. Abartıdan uzak, samimi, etkileyici, zamana başkaldıran şiirler. Yaşlanan bir insanın dünyasını, geçmişe dönük yaşamasını, anılarıyla yoğrulmasını ve özlemlerini de dile getiriyor yazı -yaz aslında bahane- önüne alıp. Yaz, enfes bir metafor! Böylece herkesi ortak ediveriyor dizelerindeki o ince imgelere, şeffaf görüntülere. Toplu şiirleri *Bana Düşlerini Anlat*'tan pek uzağa düşmüyor *Ara Sıcak*'taki şiirleri.

Ahmet TELLİ

ÇAKAL

Ormanı değil rüzgârı
Tarazlıyor sözün çakalı

Geyiğini kaptırmış da
Onun'çin

Çakal işte
Gizlenmiş de sözün inine

Seyreltiyor avcıları
Rüzgârın alfabetini

Bir gözü de kartalda

Kartal hatırlayacaktır
Çakala bırakılan
Sözün hükmünü

İşte bunun için
Çakal hep çakal

Ormanın gölgesinde
Menzilinde kartalın

Yusuf ALPER

'YAŞAMIN YARIM ÇEMBERİ'

Karabiber dökerken yaprağını
Alıp götüren rüzgârı

Ey benim ağlayan narım
Dünyaya dağılan sabah akşam

O darmadağın eski yıldızlar
Boğa boynuzundan kın, tuzluk ve bıçak sapı

Eski türküler eski günlerden
Hagos'un açılışıyla çınlayan

'Yaşamın yarım çemberi', çemberim
O eski zamandan yeni oğullar

küçük İSKENDER

ÖLÜMCÜL İSTİSNA

Neden bu denli duygusal, titiz kirin kendisi
Doktor da tüberkülozun telefon numarası var mı
Vardı: Sınırdışı edilmiş manik peygamberler için bir şarkı
metale benzer punk, punk ama daha çok çapraz rap
İçti kötü ağaçlar arasında sessiz mürekkep dispanseri
Ağlamayı hiç bilmiyorum diye yakınan resmi çocuk kanseri

Vardı: Bana sen, bir hasta yakını kadar yakındın aslında

Talihsiz sakatlıklar yüzünden âşıklar ya ukala yalnızlığa
Cevap anahtarları ışığın da dilsiz olduğu karanlıkta
Vardı: Herkes küçükken ikizdi
Dünya, gecenin yedek parçası
Acılar bile sahibine sadıktı
Şimdi isimleri hatırlanılmayan kadın casuslarla sevişmiştik
Sevişirken çok gizli bilgilerimizi utanmadan değişmiştik
Bir yanık kokusu gibi yayılmıştı havaya yüzlerimiz
El elle müsaviyken ayrılık, öksüz ormanların çığlığıydı

Vardı: Bana sen, bir şeyin kestiği cezaydın aslında

Ciğerleri sökülmiş kötü sokak anarşistleriyle konuşmuştuk
Limana derisi cilayla örtülü bir anakonda gibi uzanan
yollarda,
Anlatmaya çalıştığımız şeyler yüzünden karıştı ya
kafalarımız
Birdenbire birinin kırıp şah damarımıza dayadığı şarap şişesi
Birinin kırıp ağızımıza dayadığı kalp hikâyesi

Vardı: Bana sen, ciğerlere akan bir gözyaşı felsefeydin
aslında

Müslim ÇELİK

ZAMANIN RUHUNDA

Dara
Aplansız düşen kozalağa
Pan! diye fısılda
Gamsız mi? Değil,
susuyor bilgece.
Kara dağlar, kafası bozuk bulutlar

Sevi, ilk/gençliğini hatırlar
Yosun tutmuş sayrı ağaçlar
Uyurken iç geçiren kadınlar
Sakin, derin süzülüp gider...

Yayın Yönetmeni : Ramis Dara (Mollagürani Mah. Teker Sok.
No: 8, Zemin Kat, Osmangazi-BURSA)
Yayın Danışmanları : İhsan Üren, Gültekin Emre,
Serdar Ünver, Nahit Kayabaşı.
Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü : Tülay Elal Muş (Barış Mah. Adalet Sok.
Adaletkent Sitesi H Bl. D: 3 Nilüfer – BURSA)
Yazışma Adresi : Ramis Dara PK 68 16361 Ulucami – BURSA
Yayın Türü : Yaygın süreli yayım. ISSN 1305 – 7685
E- Posta : akatalpa@hotmail.com

Katkı Payı : 25 TL
Posta Çeki : Ramis Dara adına açılmış 6025702
numaralı hesap
Banka hesabı : Ramis Dara adına Finansbank Fomara
Şubesindeki
21329696 numaralı hesap
Baskı : Akın Erim Matb. Hocalizâde Cad. 7/27
Setbaşı - BURSA

Ocak 2000'de Bursa'da Ramis Dara, Melih Elal, Serdar Ünver, Ali Özçelebi ve arkadaşları tarafından kurulan şiir ve eleştiri ağırlıklı aylık edebiyat dergisi *Akatalpa* (www.akatalpa.com), şair ve yazarlarının bağışladıkları telifler, İhsan Üren'in ve başka bazı şiir dostlarının sürekli katkısıyla yayımlanmaktadır.

